№ 133 ԿԻՐԱԿԻ, 21 ՅՈՒՆԻՍԻ

1915

ՔԱՌԱՍՈՒՆՉՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 21 ՅՈՒՆԻՍԻ № 133

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ՄԻՆ ՏԻՂ. 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Соломоновская ул., № 21.

Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տ ե լ ե ֆ ո ն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են ի-ր-ք-ի-ց-ից տողատեղին 20—10 կոպ.

Տպարանի տ ե լ ե ֆ ո ն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ

Խնդրվում է այն բաժանորդներին, որոնք վճարել են տարեկան բաժանորդավճարի կէս մասը, ուղարկել նաև երկրորդ մասնավճար **5** րուբլին, որպէսզի թերթի առաքման գործում յուլիսի 1-ից ընդհատում տեղի չունենայ:

Տարեկան բաժանորդավճարը լրացնողները կը ստանան նաև խոստացված ՊՐԷՄԻԱՆ, որը լոյս կը տեսնի աշնանը:

Բժ. Արտաշէս Շխեանը և Սաթենիկ Ղազարեանը իրանց ընտանիքներով յայտնում են, որ այսօր, կիրակի, յունիսի 21-ին, իրանց մօր՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԱԻԱԳԵԱՆ ՇԽԵԱՆԻ

մահվան քառասնօրեակին՝ Վերայի գերեզմանատան եկեղեցում կը մատուցվի պատարագ, որից յետոյ հանգուցեալի գերեզմանի վրա կը կատարվի հոգեհանգիստ. Պատարագի սկիզբը առաւ. ժամը 10½-ին, իսկ հոգեհանգիստը՝ ժամը 12-ին։

414. 1—1

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկ. Խորհրդի եւ Հայկական Կենտրոնական Կոմիտէտի կողմից

ԴԻՄՈՒՄ

Ծանր, սրտամաշ օրերում ենք ապրում...

Թիւրքահայաստանի ամէն անկիւնից լսվում են սրտաճմլիկ օգնութեան աղաղակներ։

Յուսահատ, օրհասական ճիչեր են, որ լսվում են նահատակ հայ ազգի ցաւոտ սրտերից։

Աւերվում են գիւղեր, քաղաքներ։ Կոտորվում են ու մորթվում թէ տղամարդիկ և թէ կանայք, նոյն իսկ չեն խնայվում ծծկեր մանուկներ, հիւանդներ ու ծերեր։

Ամբողջ Թիւրքահայաստանը մի ծայրից՝ Միջերկրական ծովից սկսած մինչև միւսը, ուր հասել են արդէն հերոսական ռուս զօրքերը և մեր քաջարի հայ կամաւոր խմբերը, աւերածութեան, սրի և կրակի մի սրտաճմլիկ պատկեր է ներկայացնում։

Հայ ազգի օրհասն է դա. Նրա գոյութեան «լինել-չլինելու» խնդիրը։

Դարերով իր գոյութիւնը պահող հայ ազգութեան ոչնչացման խնդիրն է դրված մեր առաջ, որի համար ճգնում են մեր դարաւոր ոսոխ թշնամիները՝ Թիւրքական հօրդաները։

Րոպէն շատ լուրջ է և խորհրդաւոր։

Երկար ու ձիգ դարեր հայ ժողովուրդը տանջվում է բռնակալութեան ծանր լծի տակ՝ տալով մեծամեծ զոհեր։

Հայաստանի լեռներն ու դաշտերը վաղուց է, որ ներկվում են հայի արիւնով, սակայն անարգ թշնամին դեռ չէ յագեցել նրանով ու ծծում է նրա արիւնը։

Բազմաչարչար հայ ժողովուրդը իր ուսերին տարել է այդ ծանր խաչը, անասելի զրկանքներ ու նեղութիւններ կրել և, յենելով հաւատարիմ իր մայր երկրին, ապրել է միմիայն լուսաւոր ապագայի յոյսով։

Անթափանցելի խաւարի միջից արդէն առկայծում են լուսոյ ցոլքերը։

Խաւարի միջից երևում են արշալոյսի աղօտ շառաւիղները և հետզհետէ խաւարը ցրւում։

Դա հայի Արշալոյսն է բացվում, բազմատանջ հայ ժողովրդի ազատութիւնն է աւետվում։

Հասել է հայի դարաւոր երազած յոյսերի իրագործման մօմէնտը։

Այդ մօմէնտը սուրբ է և նուիրական ամէն մի անհատ հայի համար։

Ռուսական յաղթական զօրքի և մեր հայ կամաւորների անձնազոհութեան հետ, մենք էլ, որոնք գտնվում ենք պատերազմի դաշտից հեռու, մի սիրտ, մի հոգի դարձած, իբրև մի կուռ շղթայ կազմելով, պէտք տանք ամէն ինչ, որպէսզի փրկենք մեր տառապող ժողովուրդը։

Այնտեղ է ազգի յոյսն ու ապաւէնը, ուր ծփում են Բզնունեաց ծովի կապոյտ ջրերը, ուր հոգեվարքի մէջ տանջվում են մեր քոյրերն ու եղբայրները։

Այնտեղ՝ թշնամու սրի և հրի հետ միացած տարափոխիկ հիւանդութիւններն ու սովը կլանում են բազմաթիւ կեանքեր հայ ժողովրդից։

Պէտք է օգնել, պէտք է փրկել նրան, ով ինչով կարող է։

Արդ՝ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան Խորհուրդը և Հայկ. Կենտ. Կոմիտէն՝ վստահ իր ճիւղերի անսպառ գործունէութեան և ժողովրդի խոր զգացմունքի վրա դէպի տանջվող ժողովուրդը՝ սրանով նորից դիմում է և հրաւիրում նրանց նոր ուժով և եռանդով կազմակերպել ամենուրեք լայն դրամական օժանդակութիւն՝ միանուագ կամ պարբերական օգնութիւն յօգուտ մեր թիւրքահայ և պարսկահայ եղբայրների, որոնք աղերսող հայեացքով մեզ են նայում ու մեզանից իրանց օգնութիւնը սպասում։

Թող ամէն մի ճիւղի վարչութիւն օգտվի ժողովարարութեան համար գործադրվող միջոցներից և նոր օրինական միջոցներ գտնի տեղական պայմանների համեմատ, կամ ամէն անհատ լարի իր բոլոր ուժերը, որպէսզի նուիրաբերութիւնը լինի լայն և առատ, համեմատ հայ ժողովրդի անվերջ ցաւերի...

Շտապեցէք։

Տենդոտ աւիւնով գործի ձեռնարկեցէք փրկելու ծանր հեքի մէջ գտնվող հայ ազգին և վառ պահելու դարեր շարունակ փայփայված հայի Արշալոյսը։

Թող քաղաքացին ու գիւղացին, տղամարդն ու կինը, հարուստն ու աղքատը ի մի ձուլվեն և այս ծանր մօմենտում տան իրանց լուման կոպէկից սկսած մինչև խոշոր գումարներ...

Նուիրատւութիւնները ուղարկել Կ. Հ. Բ. Ը. Խորհրդի անունով—Абасъ-Абадская пл. 7.

Նախագահ խորհրդի՝ Ս. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

Անդամ քարտուղար՝ Յ. ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ

տռ. 417. 1—1

ՊԱՏԿԵՐԱՀԱՆԴԷՍ
Եւ դիօրամա. Պոլսի տեսարան
Գ. ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ
Բացված է
ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ
դահլիճում։ Բաց է առաւօտ. ժամը 9—4-ը։
տռ. 353. 1—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Նախկ. օրդինատ. Մոսկվայի համալսարանի և ասիստ. պրոֆ. Պօզնէրի։
Նախկին տարիների նման կընդունէ հիւանդներին մայիսի 1-ից Կովկասի հանքային ջրերում՝ Պեատիգօրսկում, Ելիզավէտինսկայա փողոց, տուն Արխիպօվի, ռուսաց սոբորի դիմաց, տելեֆ. № 276։
տռ. (Ե. հ. կ.) 248. 30—20

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
Կիրակի, յունիսի 21-ին,
✦ ՄԻՄԻԱՅՆ ՄԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ✦
Մասնակցութեամբ
ԱՄՕ-ԽԱՐԱԶԵԱՆԻ
ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏԻԿ ԽՄԲԱԿՑ.
ՍԻՐՈՂՆԵՐԻ
կը ներկայացվի
Առաջին անգամ հայ բեմի վրա նոր փոխադրութեամբ ՐԱՖՖԻԻ վէպից
ԴԱՒԻԹ-ԲԷԿ
Պատմ. երգ. 7 պատկերով, Ա. Խ.
ՄԱՍՆԱԿՑՈՒՄ ԵՆ.—Տ. Յասմիկ, օր. օր. Մելեան, Օհանբէկեան, պ. պ. ԱՄՕ ԽԱՐԱԶԵԱՆ, Աղաբաբեան, Գալստեան, Գօլանջեան, Եանիկեան, Ղուշչեան, Լիսուսի, Մաուրեան, Յարութիւնեան II, Ռուսեան եայլն։
Սկիզբն է երեկ. ժամը 8 ին։
Ռեժիսոր՝ ԱՄՕ ԽԱՐԱԶԵԱՆ
Կարգադրիչ՝ ՄԻՔ. ՍՏԱՄԲՈԼՑԵԱՆ
տռ. 415. 1—1

ՎՆԱՍԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Րտիշչեվսկայա 13, տելէֆոն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամէն օր՝ ժ. 11—12 առ.։
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան
Ն. Ն. Վեսելովզօրով
Վ. Ա. Ջակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նովիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ա. Ր. Փիշեր
Ս. Գ. Շահպարոնեանց
(ե կ.) տռ 970. 100—64

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԴԷՊՔԵՐ

Վերջին շաբաթը նշանաւոր դէպքերի եօթնեակ էր մեր թէ արտաքին և թէ ներքին կեանքի մէջ։

Պատերազմական թատերաբեմի վրա խոշոր դէպքեր տեղի ունեցան, ինչպէս և պետութեան ներքին կեանքի մէջ։ Ռազմագիտական նպատակներով Լվով կամ Լեմբերգ քաղաքը թողնվեց ռուսական զօրքի կողմից, որ մօտեցաւ պետութեան սահմաններին՝ ուժերը աւելի կենտրոնացնելու և խտացնելու համար։ Զինուորական և ներքին գործերի մինիստրները հրաժարական տուին, և նրանց տեղ նոր անձինք կոչվեցին պաշտօնի, իսկ խօսվում է այժմ, որ ուրիշ նոր կարևոր փոփոխութիւններ են լինելու և հասարակական ուժեր հրաւիրվելու են համագործակցութեան՝ կառավարութեան հետ։

Խոշոր դէպք էր և կայսերական վերջին հրովարտակը, տրված մինիստր նախագահ Գորէմըկինի անունով, որով շեշտվում է ժողովրդական միաբանութեան անհրաժեշտութիւնը և անսասան հաւատը ապագայի նկատմամբ։ Հրովարտակը վճռական կամք է արտայայտում վարելու կռիւը՝ մինչև ռուսական զէնքի լիակատար յաղթանակը, մինչև թշնամու ընկճումը, առանց որի հաշտութիւն չէ կարող լինել, իսկ վճռական յաղթանակի համար անհրաժեշտ է համաժողովրդական միաբան, համերաշխ, տոկուն աշխատանք քաջարի զօրքերի կարիքները հոգալու համար։ Այդ նպատակով և կազմակերպվում է մի առանձին յանձնաժողով օրէնսդրական հաստատութիւնների անդամների և արդիւնաբերութեան ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ և շուտով գումարվելու է նաև Պետական Դուման։

Նշանակալից երևոյթ է, որ բոլոր հոսանքները, ուղղութիւնները, խաւերը և դասակարգերը միացել են մի հարցի նկատմամբ, այն է՝ սահեղծելու ազգային պաշտպանութեան գործը միացնող մի ընդհանուր, համազգային օրգան։

Եւ, ճշմարիտ, վերջնական յաղթանակը թշնամու վրա ապահովված կը լինի միայն այն ժամանակ, երբ թշնամին կը տեսնէ, որ ազգային պաշտպանութեան գործը համաժողովրդական է, համազգային, որ բոլոր ուժերը միահամուռ նուիրված են այդ մեծ գործին։

Եւ բոլոր այն խորհրդակցութիւնները, ժողովները, որոնք վերջերս տեղի ունեցան Պետրօգրադում, Մոսկվայում և այլ վայրերում, միահամուռ ցանկութիւն և պատրաստականութիւն յայտնեցին՝ նուիրվել այդ մեծ գործին, ոտքի կանգնեցնել, զինաւորել արդիւնաբերական և այլ բոլոր միջոցները, ուժերը, ապահովելու զօրքի կարիքները։ Դեռ երկար, յամառ կռիւ պէտք է մղել թշնամուն ընկճելու համար, ուստի զօրքը պէտք է ապահովված լինի իր թիկունքում, որ իր կարիքների, մթերքների մէջ պակասութիւն չը զգայ։

Իսկ այդ մեծ գործն առաջ վարելու համար պէտք է ժողովրդական ուժերը օգնութեան կանչել։ Եւ բարձրագոյն հրովարտակը հրաւիրում է ժողովրդական ուժերը համագործակցութեան։ Այդ է պատճառը, որ ռուս ժողովրդի մէջ ոչ մի լքումն չէ տիրում, այլ վճռականութիւն, առոյգ և լուրջ տրամադրութիւն՝ տանել գործը մինչև վերջը։ Անկասկած, Պետական Դուման էլ, որ շուտով կը գումարվի, իր հզօր աջակցութիւնը կը տայ այդ գործին։

Մեր երկրում էլ մենք պարտաւոր ենք ոտի հանել, զինաւորել մեր բոլոր ուժերը՝ արդիւնաբերական, կուլտուրական՝ հայրենիքի պաշտպանութեան գործի համար։ Սակայն մեր մէջ պայմանները աննպաստ են շնորհիւ այն հանգամանքի, որ չունենք կազմակերպված հասարակական մարմիններ, ինչպէս Ռուսաստանում, օրինակ՝ զեմստվօներ։ Եթէ մեր երկրում էլ գործէին զեմստվային հաստատութիւններ, մեր գործը շատ դիւրին կը լինէր։ Ուստի շատ ժամանակին է Թիֆլիսի քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանի առաջարկը՝ միջնորդել փոխարքայի միջոցով որ հարկն է՝ մտցնել ու մեր երկրում էլ զեմստվային հաստատութիւններ։ Այդ ժամանակ կունենանք կազմակերպված հասարակական ուժեր և կարող կը լինենք աջողութեամբ գործել։

Հ. Ա.

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԴԷՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
19 յունիսի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Յունիսի 17-ի ընթացքում Օլթիի ուղղութեամբ երբեմնակի հրացանաձգութիւն էր։

Կարադերբէնդի շրջանում մեր զօրքերը կռւով գրաւեցին Հայգարակ և Աւրագիկ գիւղերը։

Մանազկերտի ուղղութեամբ մեր զօրքերը ջարդեցին թիւրքերին Ախլաթի մօտ և գրաւեցին վերջինը։ Թիւրքերն անկարգ նահանջում են դէպի Բիթլիս։

Ջէվանի շրջանում, Վանի լճի հարաւային ափում, մեր զօրաբաժինը վանելով թիւրքերի յարձակումը՝ ինքը յարձակման դիմեց և, չը նայած յամառ դիմադրութեան, տիրեց թիւրքական դիրքերին։

Մնացած ռազմաճակատում փոփոխութիւն չը կայ։

—

(Վերջին հաղորդագրութիւն)
20 յունիսի

ԹԻՖԼԻՍ.—Պաշտօնական։ Կովկասեան զօրաբանակի շտաբի կողմից.

Յունիսի 18-ին ծովամերձ շրջանում հրացանաձգութիւն էր։

Մեր ականանաւը ունեցաւ թնդանօթաձգութիւն թիւրքական հրետանիների հետ։

Օլթիի ուղղութեամբ մեր հակառակորդը յարձակման դիմեց Խարխտից դէպի հարաւ, սակայն յարձակումը յետ մղվեց։

Կարադերբենտի շրջանում մեր զօրամասերը գրաւեցին Անդարք գիւղից դէպի արևմուտք, իսկ Ավրագիկից դէպի հարաւ գտնվող բարձունքները. Թիւրքերը յետ մղվեցին դէպի Ճարխան-դաղ լեռնաշղթան.

Ջէվանի շրջանում տեղի ունի հրացանաձգութիւն.

Միւս ռազմաճակատներում փոփոխութիւն չը կայ։

ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱՐԴԱՆԵԼՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
18 յունիսի

ՍՈՂՈՒՆ.— Միտիլէնից հաղորդում են յունիսի 15-ից, որ անգլո-ֆրանսիական զօրքերի ընդհանուր յարձակումը Գալիպօլի թերակղզում շարունակվում է։ Արիւնահեղ կռիւներ տեղի են ունենում Ենի-քեօյի և Գալիպօլիի մօտ. Ֆրանսիական արտիլերիան, մանաւանդ 75 միլիմետրանոցը, ահագին աւերումներ է գործում թիւրքերի շարքերում. Կարծում են, որ դաշնակիցների ուժերը, որոնք կենտրոնացել են Մուդրոս բերդում, Լէմնոսում և Ալէքսանդրիայում, միանգամայն բաւական են, որպէսզի ապահովվի Կ. Պոլսի դէմ նախագծված արշաւանքի աջողութիւնը։

Անգլիական մի սուզանաւ Կ. Պոլսի մօտ ջրասուզեց մի մեծ առագաստանաւ ռազմամթերքով բեռնված.

ԼՈՆԴՈՆ.— Համայնքների պալատում Ասկվիտը յայտնեց, որ անգլիական նաւատորմը և զօրքերը Դարդանէլում կորցրել են ընդամենը 496 սպանված, 1134 վիրաւոր և 92 անհետ կորած օֆիցէր, 6,927 սպանված, 23,542 վիրաւոր և 6445 անհետ կորած զինուոր։

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

✦ «К. Сл.»-ի սեփական թղթակիցը հաղորդում է. «Օլթիի զօրաճակատում յարձակման դիմելուց առաջ, այդ զօրաճակատում շրջագայեց մի գերմանացի օֆիցէր։ Մեր առաջիկայ դիրքերից քանիցս տեսան նրան, որ դանդաղ շրջում էր թիւրքական դիրքերը, կանգ էր առնում և ցուցմունքներ էր տալիս։ Քանիցս մեր զինուորները փորձեցին գնդակահարել այդ համարձակ գերմանացուն, որի գլխին երևում էր թիւրքական ֆէսը, բայց գնդակներից ոչ մէկը չը կպաւ՝ տարածութեան հեռաւորութեան պատճառով. Թիւրք ասկէրներին, արշաւելուց առաջ, բաժանված է մեծ քանակութեամբ փամփուշտ. նոյն իսկ տապրակների մէջ թիւրքերը փամփուշտներ են լցրել։ Այդ փամփուշտները Կարլսրուհէի գործարաններից են։ Թիւրքաց զօրքի մէջ, դասալքութեան առաջն առնելու համար, սահմանված է խիստ կարգապահութիւն. ասկէրներին արգելված է նոյն իսկ կարճ ժամանակով հեռանալ իրանց դիրքերից հարևան դիրքերը։ Ասկէրները մեծ մասամբ երիտասարդներ են, առողջ, բայց զինավարժութեան անփորձ։ Արտիլէրիան կրակում է շատ լաւ»։

ՊՐՕՖ. ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ ԲԱԺԱԿԱՃԱՌԸ*)

—

Պատմական այս փառաւոր պահուն՝ նոր փուլի մը մէջ կը մտնէ հայ կեանքը։

Դարեր ամբողջ՝ Թիւրք տիրապետու-

*) Ներկայ բաժակաճառը, որ վերաբերում է Վանի Վարժապետանոցի վերատեսուչ պրոֆ. Միք. Մինասեանին, արտասանված է Վան քաղաքի՝ ռուսաց ազատարար բանակի հրամանատարի պատուին առաջին անգամ տուած սեղանի վրա։ Այդ բաժակաճառի անկեղծ տոնը և առաջադրած ցանկութիւնները, որպէս թարգման Վասպուրականի հայութեան ակնկալիքների, բաւական օգտակար առաջկայ են դարձել բաժակաճառի հեղինակին՝ ճաշի միջոցին։

թեան տակ ստիպուած էր ապրիլ հայ ազգը՝ նման ապառաժոտ ու անբերրի հողի մէջ ձգուած սերմի։ Թիւրք տիրապետող ժողովուրդին ստեղծած միջավայրը երբեք թոյլատու չէ եղած հայուն ցեղային ընտիր-ընտիր ընդունակութեանց յայտնագործումին և իբրև արդիւնարար կարողութիւններ պտղաւորումին։ Եւ հայը դարերով տառապած, չարչարուած ու խաչուած է՝ այսպիսի այլասերիչ միջավայրի մը ազդեցութիւններէն ազատագրուելու համար իր ունեցած ամենաբուռն ձգտումներուն և կատարած անհուն ճիգերուն պատճառաւ։ Հայ պատմութիւնը սխրալի մէկ յիշատակարանն է այն անսահման զոհաբերութիւններուն ու նահատակութեանց, որոնց ընդառաջ գացած է մեր ազգը՝ ձեռք բերել կարողանալու համար քաղաքակրթական այն պայմանները, որ անհրաժեշտ են իր կենաց զարգացման և արդիւնաբերման համար։

Այսօր հայ կարիճներու ամսուան մը հերոսական դիմադրութեան շնորհիւ և ռուս բանակին յաղթական մուտքովը՝ Վանայ հայ ժողովուրդը կազատագրուի թիւրք բռնակալութեան ճիրաններէն։ Նոր միջավայր մըն է, որ կուգայ փոխարինել հին միջավայրին. ու ռուս պետութիւնն ու ռուս ժողովուրդն է այն։

Տարակոյս չունինք թէ հայ կեանքին վրայ ազդել սկսող այս նոր միջավայրը նպաստաւոր պիտի ըլլայ մեր ազգային խորագոյն տենչանքներուն իրականացմանը, որ ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ վայելել մեր տոհմային ինքնուրոյն ընդունակութիւնները լիառատօրէն յայտնագործելու համար պահանջուած հիմնական պայմաններն ու պատեհութիւնները։

Ռուս ազգը, որ կրցած է իր ծոցէն ծնանիլ Տոլստոյի պէս մեծ սրտեր ու Մէչնիկովի նման մեծ գլուխներ. որ կրցած է քաղաքակրթ կենաց ամէն ասպարէզներու մէջ արտադրել հոյակապ տաղանդներ. ռուս ազգը, որ մատաղատունկ հսկայ կաղնիի մը նման սկսած է իր աճման ու զարգացման մեծափառ դարաշրջանը և որ կը խոստանայ ըլլալ մեծագոյնն ու քաղաքակրթագէս հզօրագոյնը եւրոպական ազգերու մէջ,—անտարակուսելիօրէն բարերար ազդեցութիւններու ներշնչող մթնոլորտ մը պիտի ստեղծէ հայ սրտին ու մտքին համար։

Ռուս պետութիւնը կրնանք նմանցնել ծաղկեփունջի մը, ուր իբրև այլազան ծաղիկներ համախմբուած են տարբեր-տարբեր ցեղեր ու ժողովուրդներ, ուր իւրաքանչիւրը իր ինքնուրոյն գոյնովը ու բոյրովը՝ զմայլելի գեղեցկութիւն ու հրապոյր կուտայ ամբողջին։

Այս ծաղկեփունջին վրայ կուգայ աւելնալ այս պահուս ուրիշ ծաղիկ մըն ալ՝ դարերու տառապանքներով ընտրուած, մշակուած ու ազնուացած ցեղ է։ Այն վստահութեամբ հայութեան այս ծաղիկը կընծայաբերենք, թէ ռուս պետութիւնը պիտի տայ այն ամէն պատեհութիւններն, որ էական են անոր թագուն գեղեցկութիւններուն յայտնագործմանը և աշխարհի ամենագեղեցիկ ծաղկեփունջին գեղեցկագոյն մէկ ծաղիկը կազմելուն։

Բայց մինչ մենք հոս կը հրճուինք մեր ազատագրման երազներովը տոգորուած, անդին ներքին գաւառներու մէջ ծվ գիտէ ինչ ճգնաժամային վայրկեաններ կանցնէ բովանդակ հայութիւնը։ Թուցէ ամէն կողմ հայու արիւն կը թափի և հայութիւնը բնաջնջման սարսափներուն է ենթարկուած։ Խնդրեմ, վսեմ. հրամանատար, հին փութացուցէք ձեր ազատարար բանակները, որպէսզի հայութեան կորիզը գէթ մնայ ու մեր բոլոր այս գեղեցիկ երազները չկորսնչին անհետ՝ մահուան մթութեան մէջ։

Բաժակ կառաջարկեմ ռուս ազնիւ ազգին կենացը, որմէ կը ծնանին բոլոր ռուս հանճարներն ու յաղթական բանակները։

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

—o—

ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍ-ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

19 յունիսի

ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ.— Պաշտօնական։ Գերագոյն Զօրահրամանատարի շտաբի կողմից.

Յունիսի 17-ի ցերեկը Պրասնիշից դէպի հիւսիս և հետևեալ գիշերը Շավէլ և Րասիոնժա շրջաններում մենք վանեցինք գերմանացիների մասնակի յարձակումները։

Վիսլայի ձախ ափում թշնամին յունիսի 18-ի ցերեկը ապարդիւն յարձակումներ էր գործում Սէննօ-Իւզեֆօվ զօրաճակատի վրա։

Լիւբլինի ուղղութեամբ թշնամին գտնվում է մեր ռազմաճակատի դէմ ու դէմը՝ Վիժնիցա և Պոր գետերի երկարութեամբ։

Վէպրժի և Բուգի միջև հակառակորդը շարունակում է առաջանալ հիւսիսային ու հիւսիս-արևելեան ուղղութեամբ։

Յունիսի 18-ին Զամօստիէից դէպի հիւսիս ընկած շրջանում տեղի էին ունենում յամառ թնդանօթային կռիւներ։ Պրուսական պալատական գնդերից մէնը, որ գրաւել էր Ժուկօվ գիւղը, վանվեց այնտեղից մեր հակայարձակումով։

Սօկալ-Գալիչ ռազմաճակատի վրա թշնամին յունիսի 17-ին և 18-ի կէսօրին գործում էր բազմաթիւ յարձակումներ, որոնց մեծ մասամբ մենք վանեցինք թշնամու համար շատ ծանր կորուստներով։ Մեր հակայարձակումների ժամանակ մենք գերեցինք աւելի քան 2000 հոգի և վերցրինք մի քանի գնդացիր։ Սակայն Րօզատինից դէպի հարաւ թշնամու մեծաքանակ ուժերի աջողվեց յունիսի 18-ի երեկոյեան մօտ ամրանալ Գնիլայա-Լիպա գետի ձախ ափում։

Դնէստրի վրա փոփոխութիւն չը կայ։

ՖՐԱՆՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆԳԼՕ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

17—18 յունիսի

ՊԱՐԻԶ.—Պաշտօնական։ Արրասի հիւսիսային կողմում գիշերվայ ընթացքում ուժեղ թնդանօթաձգութիւն էր և հետևակ գնդերի գործողութիւններ էին։ Պարլէյլ դղեակի հիւսիսային կողմում մենք թեթևակի առաջացանք։ Վօգէզներում գերմանացիք գիշերով փորձեցին յարձակում գործել Մէցերալի արևելեան կողմի մեր դիրքերի վրա, բայց վանվեցին։

ՊԱՐԻԶ.—Ցերեկվայ պաշտօնական հաղորդագրութիւն.

Գիշերն անցաւ հանգիստ Արրասից դէպի հիւսիս մինչև Շամպայն։ Արգօններում գերմանացիների գործած յարձակումը, որի մասին երէկ հաղորդագրվեց, չափազանց կատաղի էր. այդ յարձակումը վանվեց։ Վանվեցին նաև թշնամու 2 նոր յարձակումները։ Մէցէրալի շրջանում թշնամին փորձեց արշաւել յամառութեամբ, բայց մենք թոյլ չը տուինք. գերմանացիք կրեցին խոշոր կորուստներ։

Երեկոյեան պաշտօնական հաղորդագրութիւն.—

Օրն անցաւ համեմատաբար հանգիստ, թէև Արրասի հիւսիսային կողմում կատաղի թնդանօթաձգութիւն էր։ Թշնամու ռմբակոծութիւնը Բիւշարվիլի մօտ այսօր ևս շարունակվեց։ Լէպրէտրի անտառում թնդանօթաձգութիւն է երկու կողմից։ Վօգէզներում թշնամու երկու յարձակումները վանվեցին։

ՀԱՒՐ.—Բէլգիական գլխաւոր բանակը պաշտօնապէս յայտնում է. «Թշնամու թնդանօթները ռմբակոծեցին Աբօրը, Վուլպէնը, Րամսկապելէն, Ուէրվէզը, Աէֆվէգէն, Կեսկէրկէն և Դիկսմիւդէից դէպի հարաւ գտնվող վայրերը, նաև այլ բերդեր։ Բէլգիական արտիլէրիան յամառութեամբ մըրցում էր թշնամու թնդանօթների դէմ և ցիրուցան արեց թշնամու բանուորների մի քանի խմբեր։

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ. — Լրագիրների ասելով, գերմանական կայսրը հրամայել է ուղարկել խոշոր ուժեր Արրասի հիւսիսային կողմում գտնվող զօրաճակատը, որպէսզի այնտեղ ֆրանսիացիներին տայ վճռական ճակատամարտ։ Կայսրը այնտեղ անձամբ հրամանատարելու է զօրքերին։

ԱՒՍՏՐՕ-ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

18 յունիսի

ՆԻՇ.—«Պրեսս-Բիւրօն» յայտնում է.

Յունիսի 14-ին վաղ առաւօտեան մեզ աջողվեց զօրք ափ հանել Միխասկադում, Շաբացից դէպի արևելք, որը մենք գրաւեցինք, գերելով 135 հոգի։ Թշնամու կորուստները խոշոր են։ Մենք վերցրինք դաշտային մի հեռախօս, 106 հրացան և 5 արկղ ռազմամթերք։

Յունիսի 15-ին թշնամու 4 աէրօպլան առաւօտեան թռիչք կատարեցին Տօպիդէրէի վրա Բէլգրադի շրջակայքում։ Հանդիպելով թնդանօթային կրակի, նրանք փոխեցին ուղղութիւնը և թռան դէպի Օբրենովաց։ Աէրօպլաններից մէնը, խիստ փչացած, ստիպված էր իջնել Բէլեաննիցի մօտ, ուր այրվեց։

Մնացածները ի զուր ռումբեր նետեցին Օբրենովացի վրա։

Նիշ բերին 200 գերի։

ԾՈՎԻ ՎՐԱ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

18 յունիսի

ԼՕՆԴՕՆ.—«Մէդի» շոգենաւը Դէնմօրում ափ է հանել 20 հոգու՝ շօտլանդական այն շոգենաւի նաւաստիներից, որ ջրասուզվել է սուզանաւից Կվինստոունից 60 մղոն դէպի հարաւ։ Կարծում են, որ ազատվել են նաւաստիների միւս մասն ևս։

Անգլիական պօստային «Արմէնիան» շոգենաւը ջրասուզվել է սուզանաւից Կօրնուէլի ափերի մօտ։ Զոհվել են մի քանի մարդ։ «Արմէնիան» շոգենաւը դուրս էր եկել Նիւ-Պօրտ-Նիւսից։ Կենդանի մնացած նաւաստիները եկան Կարդիֆ։ 50 նաւաստիների թւում եղել են 11 ամերիկացիներ։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ.—Բրիստօլի ամերիկեան հիւպատոսի տեղեկութիւնը «Արմէնիան» շոգենաւը ջրասուզվելու մասին սենսացիա առաջ բերեց պաշտօնական շրջաններում, որոնք հաւատում էին Գերմանիայի պատասխանին ի դիմաց ամերիկեան նօտայի։ Պէջ-ջէրարդը հրահանգ է ստացել պահանջել Լօնդօնում և Բերլինում մանրամասնութիւններ այդ ջրասուզման մասին։

ԼՕՆԴՕՆ. — Գերմանական սուզանաւերը վերջին օրերը ականներով ջրասուզել են նօրվէգիական 3 խոշոր և մի փոքր նաւ։

Լլօյդը հաղորդում է, որ նօրվէգիական «Տրստլէբանկ» շոգենաւը հացահատիկ բեռնած պայթել է ականից Ֆաստնէտի մօտ։ Նաւաստիների մի մասն ազատվել է։

ՀԱՄԱԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

18 յունիսի

ՊԱՐԻԶ.—Պուանկարէն հրովարտակ հրատարակեց պատգամաւոր Տիէրրին և Գօդարին զինուորական մինիստրի նոր օգնականներ նշանակելու մասին։

ԼՕՆԴՕՆ.—Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնան Պետրօգրադի անգլիական դեսպանի միջոցով յայտնեց Իր շնորհակալութիւնը լորդ Րօզբէրիին՝ ռուսական դրօշակի օրը կազմակերպող յանձնաժողովի նախագահին՝ յօգուտ ռուս վիրաւորների 100,000 ր. փոխադրելուն համար, շօտով կը ստացվի մի այդպիսի գումար ևս։ Դեռ մի շարք քաղաքներ կազմակերպում են ռուսական դրօշակի օր։

Ամբողջ մամուլը միաբերան ողջունում է Թագաւոր Կայսրի բեսկլէյլատը յանուն մինիստրների խորհրդի նախագահի։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

◆ «Ր. Վ.»-ն հաղորդում են Վարշավայից, որ Լօձի գերմանացի բերդապետն արգելել է հրէաներին հագնել լայնեզր խալաթներ, որովհետև գերմանացիներին հաճելի չէ տեսնել ասիական զգեստներ։

◆ Պարիզից հաղորդում են, որ ֆրանսիացի օդագնացներին աջողվեց ոչնչացնել նոր տեսակի ցէպպելինը։

◆ Թիւրքական լրագիրների ասելով, Բօլգարիան մինչև պատերազմի վերջը չէ խախտելու իր չէզոքութիւնը։

◆ «Ռ. Ս.»-ն հաղորդում է, որ դիւանագիտական ստոյգ տեղեկութեան համաձայն, Ռումինիան երբեք միանալու չէ քառեակ համաձայնութեանը։

◆ «Рѣчь»-ը գրում է, որ Րիգա-Շավէլ շրջանում գերմանացիք կենտրոնացրել են 7 զօրաբանակ, որոնք գործելու են նաւատորմի աջակցութեամբ։

«ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ԾԻԾԱՂԵԼԻՆ ՄԻԱՅՆ ՄԷԿ ՔԱՅԼ Է»

Պատմագէտները ասում են, որ 1812 թ. օգ. 26-ի կռւում, որը պատմութեան մէջ յիշվում է «բօրօդինեան կռիւ» անունով, Նապօլէօնը մեծ յաղթութիւն տարաւ և յաղթական փառքով մտաւ Մօսկվա։ Իսկ միւս կողմից իշխան Կուտուզովը իր զեկուցումների մէջ պնդում է, որ չը նայած ռուս զօրքի ետ նահանջելուն, չը նայած կռւի դաշտը թշնամու ձեռքը անցնելուն, այնու ամենայնիւ յաղթութիւնը տարան ռուսները։

Ինչպէս հաշտեցնել այս երկու իրար հակասող մտքերը։ Պատմագէտնե՞րն են սխալ թէ իշխ. Կուտուզովը։ Այս հարցին պատասխանելու համար յիշենք այն բացագանչութիւնը, որը Նապօլէօնը արաւ Մօսկվայում, երբ նկատեց, որ թէ ռուս ժողովուրդը և թէ կառավարութիւնը ամենևին հաշտվելու տրամադրութիւն չեն ցոյց տալիս։

Հայրենասիրական զգացմունքը հսկայական կերպով բարձրանում էր. անաջող կռիւներով զօրքի քանակը պակասելու փոխարէն՝ օրէ-օր աւելանում էր։ Այս բանը տեսնելով Նապօլէօնը, բացագանչեց՝ «Մեծութիւնից մինչև ծիծաղելին միայն մէկ քայլ է». սրանով ուզում էր ասել, որ մարդս խաղալիք է ճակատագրի ձեռքին. ու գիտենք, որ ճակատագրի թելադրութիւնները յաճախ փոփոխական են լինում, որոնք երբեմն բարձրացնում են ննթակային, երբեմն անգթօրէն գլորում նրան։

Առաջին հայեացքից անբացատրելի է թւում, թէ իրաւունք ունէր արդեօք յաղթական Նապօլէօնը խոստովանելու այդ դառն ճշմարտութիւնը. մէթէ Մօսկվա մըտնելը նրա կործանման պատճառ դարձաւ։

Այո, սա փաստ է արդէն, որը պատմութիւնը ինքն էլ չէ ժխտում. Երկրորդական հանգամանք է այն, թէ վերջ ի վերջոյ ում ձեռքին է մնում կռւի դաշտը։ Ամենևին նշանակութիւն չունի զանազան թէկուզ հէնց Մօսկվայի նման քաղաքներ նուաճելը. «Цыплятъ по осени считаютъ». Նման նուաճումների նշանակութիւնը ժամանակաւոր է. վերջնական յաղթութիւնը մնում է նրան, ով աւելի դիմացկուն ոգի ունի, կամ, ինչպէս Հինդենբուրգն է ասում, ում ջղերը աւելի ամուր են։

Հեռագիրներում կարդալով Վիլհէլմի վերջին յաղթութիւնները, ես ակամայից յիշեցի Նապօլէօնի պատմութիւնը. յիշեցի նրա յաղթական մուտքը Մօսկվա՝ և կարճ ժամանակից յետոյ ամենախայտառակ նահանջումը դէպի իր սահմանները։

Կարդացի, որ Վիլհէլմին աջողվել է վերադարձնել իր դաշնակցին Պերեմիշլը և Լվովը, մի բան՝ որ անպայման կատարվեց նրա կողմից՝ ներքին դժգոհութիւնների առաջն առնելու համար։ Ինքը Վիլհէլմը, իմ կարծիքով, լաւ է հասկանում, որ ապագայ յաղթութեան տեսակէտից միանգայն նշանակութիւն չունի, թէ ում ձեռքին են գտնվում Պերեմիշլ և Լվով քաղաքները։

Եւ մինչդեռ գերման զօրքի մէջ տարա-

ԿԵՆԴԱՆԻ ՓԱՄՓՈՒՇՏՆԵՐ

1914-ի դեկտ. վերջին օրերն էին, երբ փախստականներու ջլատուած կարաւանը Դ...-ի բգալից սարաւանդին վրայ՝ արահետներուն մէջ կը ճանկռտուէր տակաւին։

Թեթև ձիւնը՝ սարսուռ քամիէն մղուած՝ կուգար պատ-պատ կը դիզուէր ապառեր անցքերուն միջև. իսկ ժայռերուն ետև՝ մշուշին տակ պայթող ռումբերու գոռումը՝ մահահրաւէր քամին աւելի քամնելի կը դարձնէր։

Չորս օր էր, որ փախստականներէն այս ողջ մնացածները անդադար կը քալէին։ Անօթութիւնը, ցուրտը, վիշտն ու արհաւիրքը անհնօրէն պարտասած էին զանոնք. «Հոգին քաղցր էր» սակայն, ու կը քաշքշուէին, կը քալէին դեռ.... Ինչ օգուտ, որ ձիւնին տակ՝ ճանբաներն ալ սառոյց կտրած էին. ամէն մէկ զերագոյն ճիգ թափուելուն կը շատնար սայթաքողներու թիւը, ըլլար մարդ, սայլ կամ կենդանի, թաւալգլոր կիրճային դէպի սառնպատ վիհերը. ուրտեղ սառնեղէն սալայատակին վրայ՝ ով որ կըռնար, կը տեսնէր գիզուած դիակներ, սայլի բեկորներ կամ արիւնաշաղախ չորեր։

Այդ ձորերուն մէջ մայրիկին սուինքէն և հայրիկին ձեռքէն պրծող երախաները՝ նախորդ օրերուն պէս մէկ մըն ալ չկրցան գտնել իրենց ծնողքը։ Տերեր, շուարածներ և տղաբեր կիներ շատ մնացին հոն՝ ճամբուն եզերքը ցրցնուած... և կարաւանը՝ խորտակուած ու խեղակարոյս՝ անցաւ շուտով, հեռացաւ միշտ խեռ գնացքով...։

Նոյն օրը՝ ձիւներու տակէն՝ նորէն շատ մանուկներ և կիսակենդան մարդիկ հաւաքուեցան բարերար աքօշներու ու կամաւորներու կողմէն։ Իսկ Ս...-ի գունդը երբ Ա. և Պ. ճանապարհներուն բաժանման տեղը հասաւ, վերէն հրամանը այդտեղ հրահանգեց նոյն զօրքերուն Պ. ճանապարհով գնալ և թշնամիին վրայ յարձակումը վերսկսիլ։

Փողերու գոռ դղրդիւնը՝ կարծես վայրկենապէս լռեցուց ստնացող քամին։ Տեմնելու արժանի էր, թէ ինչպէս՝ ամայութիւնը լեցնող նոյն ազդանշանին վրայ՝ կօզակներու քաջարի խմբեր շտապով արշաւեցին մէկ-մէկու ետեւ՝ քառասմբակ։ Անոնք, արհամարհելով իւրկնամուտ թափանցող ցուրտը, բարձրացուցին ազգային երգը, արձագանգեց թնդիւնը, սատսատեց սարէ սար, ու կօզակները վայրկենապէս ճեղքեցին-անցան սառոյց կտրած ձեան խաւերը։ Իրենց ետևէն փրփրերախ ձիեր սուրալով կը հասցնէին թնդանօթի կառքերը։

Երեկոյեան մութը լաւ պատած էր, երբ միր կօզակներու գումարտակը ցիրուցան ընելով թշնամին՝ յաղթական կը մտնէր Գ. աւանը։ Հոս բանակը հաստատուեցաւ։

Դեկտեմբերի երկար գիշերը սկսած էր. լռած էր այլևս պատերազմը, և բանակատեղւոյն մօտի գետակը հազիւ կը խոխոջէր սառնամանիքի կաշկանդումէն, իսկ գիւղին ամբողջ տուներն ու անցքերը լեփ-լեցուն էին ռուս զօրքերով։ Ամէն տեղ թէյը և մսի ջրոտ շերտերը բոցավառ կրակին վրայ կը պճպճային, որոնց շուրջ՝ թանձր զգեստներու մէջ շուռ եկած զինուորութիւնը կը խայտար... զոզցես կարհամարհէր խենթ ձմեռը, կամ տնային կենցաղը...։

Ասդին, սակայն, նոյն պահուն, երբ ընդհանուր ցնծութիւն էր, մեծ գեղջկական սրահի մը մէջ արտասովոր համախմբութիւն մը իր խանդավառ գուրգուրանքին արժանի ըրած քանի մը ծրարներ՝ փամփուշտի արկղերէն դուրս բերելով մէջտեղը բանալ սկսած էր։

Համախմբուող զօրքերուն ամէնն ալ զաւակի, ընտանեաց տէր կերևէին, որոնք այդ ամայի վայրերուն մէջ ոչ ոք ունէին։ Իրենց երախաներէն շատ հեռու էին։ Այս տօնական օրերու յիշատակը իրաւ որ գէշ կը յուզէր զիրենք...։

Բացուեցան ծրարները վերջապէս..

Մէկ, երկու, երեք, չորս։ Զորս հատ 7—8 տարեկան գեղեցիկ մանուկներ դուրս բերուեցան։ Ասոնք ցերեկին ճանապարհին եզերքէն վերցուած գաղթականներու զաւակներէն էին. մէկ աղջիկ և երեք մանչ երախաներ ունէր այժմ տնակարոտ բանակը...։ Կրակարանին մօտ՝ զինուորները բոլորուեցան մանուկներուն շուրջ, սրբեցին անոնց արտասուքները, հայերէն բառեր սովորողները առաջ եկան, հաճոյալի դժուարութեամբ իմացան բանակին որդեգիրներուն անունները։ Վերգին, Հրաչ, Համիլ և Գառնիկ էին անոնց անունները։ Ձմօրէն զինուորական պայուսակներէն անուշեղէններ բաժնուեցան, և մանուկները ձայներնին կտրելով մէկիկ-մէկիկ քնացան մեր կօզակներու խարոյկներուն մէջ։

Երկուստեքի ընտանեկան այսպիսի զորավոր վարմունքը սկսաւ նոյն օրէն, և 15—20 օրուան տևողութեան մէջ տակաւ կռւս սիրոյ մը հանգամանքը առաջ եկաւ մանուկներուն ու բարի զինուորներուն միջև։ Նոր-Տարիի և Ծննդեան օրերը որդեգիր մանուկներուն հետ մեր զօրքերը՝ ճըշմարիտ ցնծութիւններ կատարեցին։ Այլևս ռուսերէն քանի մը բառ սորված էին անոնք։ Վերգինը որպէս օրիորդ շատ դուրս չէին հաներ դիրքերէն, իսկ մանչերը տաք հագուստներու մէջ փաթթուած՝ դաշոններով զինեալ, անվտանգ պահերուն խրամատներուն շուրջը պտոյտ կը հանուէին։

Երբ գիւղէն հեռու տեղեր գրոհի երթային զինուորները, չորս մանուկներն ալ հետերնին տանելով դիրքերուն մօտիկ ապահով տեղեր կը զետեղէին, որ մի գուցէ ուսերակ գիւղերու մէջ մնացած դաժան քիւրդ ծերերուն ձեռքը չիյնային խեղճ երախաները, իսկ երեկոները՝ կամ դիրքերէն վերադարձին կարօտակէզ համբոյրներով կողողուէին բանակին այս որդեգիրները։

Օր մը՝ յունվարի կէսին մօտ՝ երբ զօրքը գրոհը յառաջանալով տաք կռւի մէջ էր, սպային մին կը նշմարէ գետին մէջ եր մնացած փամփուշտի արկղերու սայլ մը. այդ պարագան՝ զինուորներու մոռացման կամ սխալմունքի մը վերագրելով, ձին սրարշաւ դէպի այն կողմը կը դարձնէ։ Մեր դիւրաբորբոք սպան հեռդհետէ պայրօյթէն կը փրփրէր, շրթերով փաթթուած կառքը դաւաճանութեան մը թակարդ ենթադրելով։

Սուրը ձեռքին քրտնաթաթաւ կը հանէ, վեր կը նետէ փամփուշտներու արկղին կափարիչը։

— Ա՜հ, կենդանի փամփուշտնե՜ր...,— գոչեց սպան թուլնալով,—դուք սպաննեցիք վերջապէս իմ բոլոր բարկութիւնը...։

Փամփուշտի արկղին մէջ 4 հայ մանուկները ամփոփուած էին...։ Տեղերնին տաք էր. հրեշտակատիպ այդ էակները՝ իրար փաթթուած՝ կը քնանային մո՜ւշ, մո՜ւշ։

Ձիուն փսլտոցէն արթնցաւ Վերգինը մինակ. ժպիտներ փոխանակեց կաթօգին՝ սպային հետ. յետոյ փոքրիկ աղջիկը պատմեց, թէ պահ մը առաջ չորսն ալ արթուն էին, և ռուսերէն նոր սովորած համբանքով թնդանօթին, որուն ձայնին ընտելացած էին այլևս, ռմբերիները կը համբէին, որ հեռուները կը պայթէր... օզի՛ն, դը-վա, տր-ի... ու անձ քուներնին տարած էր։

Վերգինիկը քաջալերուելով սպային հայրական զորովոտ ժպիտներէն՝ կը հարցնէ նաև՝

— Ա՜խ սալդաթ-աղբէ՛ր, դու ինծի ըսէ. շա՞տ մնաց, որ կռիւը վերջանայ ու մենք բոլորս ալ տուն դառնանք...

Սպան առանց ոևէ բան իմանալու կամ պատասխանելու՝ վերստին ծածկեց զանոնք՝ և, խոշոր արտասուքի կաթիլ մը աչքին, հեռացաւ այս կենդանի փամփուշտներուն քովէն։

Երկու օր յետոյ զինուոր մը՝ հեռու դիրքերէն դէպի Ռուսաստան բերաւ՝ ձիու մը վրայ խուրջինի մէջ զետեղուած այս չորս երախաները՝ ազգային վարչութեան միջացաւ իրենց տէրերուն յանձնելու համար...։

Այժմ այսպէս գտնուած բազմաթիւ մանուկներ չեն մոռնար կրկնելու՝ իրենց սրտամօրմոք պատմութիւնները։

Ա. Պապաճանեան

ԲԱՆԱՍՏԻՐԱԿԱՆ

ՅԱՂԹՈՂԻ ՀԱՄԱՐ

Բացվել են արդէն վարդ, ծաղիկ նախշուն,
Ծովից ափ վազող հովիկն է անուշ.
— Անարդար կեանքում մայլ է, աշուն,
Անարդար կեանքում բողոքն է անոյժ...
Զապրած վայելքի էջ ունի առուն,
Ոսկի է մաղվում ամպերի տակից.
— Զարն է կեղեքում բանւոր մարդուն,
Զարն է կաշկանդել միտքը գիտակից...
Ինձ տայն է բուժում չքնաղ հարաւի,
Թախիծս վանեց գարունը եդեմ.
—Շատ էին նրանք, լոյսին ծարաւի,
Շատերն էլ հիմա լոյսին են ընդդէմ...
Ի՞նչ փոյթ, թէ թոշնի վարդ, ծաղիկ նախշուն,
Հմայքը գարնան մեռնի անդիմար.
— Միայն չէն կեանքում չը լինի աշուն,
Շէն կեանքը ծաղկի յաղթողի համար...

Շուշանիկ Կուրղինեան

*
* *

Դաշտերը նորից պատեց մեգ ու մութ,
Մեռնում են անա տրտունջ ու մրմունջ,
Կեանքը անցնում է անմիտ, անխորհուրդ
Եւ բաղդը մի սուր ցաւ է անմոռ։

Գոհնատ երկնքում աստղերն են շողում,
Պարզ ջրերի մէջ խմբվել են անա.
Ողջ անց ու դարձը հէքիաթ է հիւսում,
Վաղվայ գալու հետ՝ այսօրը չը կայ։

Նստե՞լ ես, արդեօք, նման մութերին,
Երբ անցեալ, ներկայ խառնվում են իրար,
Եւ երազներիդ կարօտը անգին
Փարում են հոգուդ. մեռնում անբարբառ...

Օրբ

ձայնութիւններ են սկսել, ռուս զօրքը, ընդհակառակը, իր սրբազան պարտքն է համարում գնալ ու զոհվել Մեծ-Ռուսաստանը փրկելու համար։

Ում աջողվել է խօսել ռուս հասարակ զինւորի հետ, նա անկասկած ծանօթացած կը լինի նրա բարձր տրամադրութեան ու այն մեծ հաւատի հետ, որոնցով տոգորված նա՝ կռւի դաշտ է գնում յաղթական վերադառնալու տենչով։ Ու չը նայած այն մեծ զրկանքներին և վտանգներին, որոնց ենթակայ է նա, ոչ մի երկիւղ ու տատանում ետ չէ կասեցնում նրան այդ տենչից։ Այդքան ուժեղ է նրա մէջ հայրենիքը փրկելու գիտակցութիւնը։ Եւ անշուշտ, որտեղ հաւատն ու գիտակցութիւնը ուժեղ են, այնտեղ էլ յաղթութիւնը ապահովված պէտք է համարել։ Այս ուժեղ հաւատի հետեւանքով էլ վերջ ի վերջոյ կը խորտակվեն Վիլհելմի գոռոզ ցանկութիւնները։ Այո, цыплятъ по осени считаютъ.

Ժողովրդական առածները իրանց մէջ իմաստութիւն են բովանդակում, ապա ուրեմն չէր խանգարի Վիլհելմին մի բան սովորել ռուս իմաստալից առածներից։

Ժամանակաւոր յաղթութիւնները թերեւս հէնց գերման զօրքի կործանումը մօտ լինելու նշաններ են։

Պատմութիւնը մեզ ասում է, որ կոպիտ ոյժը երբէք չէ կարող յաղթող լինել, ու մենք իրաւունք չունենք նրան չը հաւատալու։

Ասել և դարձեալ ասում եմ, որ չը պէտք է վհատվել։ Թող Նապոլէոնի յաղթութիւնները վառ գոյներով պատկերանան մեր առաջ ու համոզեն մեզ, որ ֆիզիկական ոյժը, որքան էլ ծանր լինեն նրա պատճառած հարուածները, այնուամենայնիւ տեղի կը տայ առողջ ոգուն և առողջ բանականութեան։

Արշամ Հօրոմեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

19 յունիսի

ԹԷՀՐԱՆ.—Մէջլիսը որոշեց չը վերսկսել վիճաբանութիւնները, որոնք պառակտում են սերմանում կաբինէտի հետ։ Դեմոկրատական ֆրակցիան բացէ ի բաց դժգոհութիւն յայտնեց միջամտելուց խուսափելու դէմ։

Տեղեկութիւններ են ստացվել, որ Քիրմանշահի քաղաքացիների և թիւրքաց զօրամասի հրամանատարի միջև սկսվել են բանակցութիւններ։ Հրամանատարը համաձայնում է ետ քաշել զօրամասը Կերէնդի մօտից դէպի թիւրքական սահմանը, մինչև որ կառավարութեան և թիւրքաց դեսպանի միջև տեղի ունեցող բանակցութիւններն աւարտվեն։ Այդ առիթով խօսում են, որ պարսիկ ցեղերին աջողվել է անցնել թիւրքաց զօրամասի թիկունքը, կտրել նրա կապը և սպառնալ նրան։ Թիւրքերի՝ Քիրմանշահի մօտից նահանջելու իսկական պատճառը մեր թշնամիների աշկարա անաջողութիւնն է, որոնք ձգտում էին առաջ բերել ներկայ կաբինէտի հրաժարականը Քիրմանշահի արիւնահեղութեան հողի վրայ։

ՍՊԱՀԱՆ.—Արգելված է երեւալ փողոցներում զէնքով բոլորին, բացի բախտիարներից, պարսիկ զօրամասերից և հիւպատոսարանների պահակախմբերից։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

17—19 յունիսի

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ.—Մոսկվայի շրջանի պատուաւոր հաշտարար դատաւոր Ի. Գ. Խ. Գուչկովը նշանակվում է առևտրի մինիստրի խորհրդի անդամ։

ՄԱՐՍԷԼ.—Պայթումից ոչնչացաւ հրթիռների գործարանը։ Կրակն այն աստիճանի ուժեղ էր, որ աջողվեց հանել միայն 4 կնոջ դիակ և մօտ 10 ծանր վիրաւորված տղամարդկանց, թէև գործարանում աշխատում էին 100 մարդ։

ԱՍԽԱԲԱԴ.—Կրասնովօդսկում «Ռուս» ընկերութեան պահեստում այրվեց մօտ 6 վագոն բամբակ։

ԽԱՐԲԻՆ.—Ջին վաճառականների ընկերութեան աւագները Ձանչունում, ժողովելով բոլոր ճապոնական գլխարկները, լուցկիները և ուրիշ մի քանի ապրանք չինական խանութների միջից, ձգեցին բոլորը խարոյկի մէջ և ոչնչացրին։

ՏՕԿԻՕ.—Պարսից ժանդարմերիայի նախկին պետ շվէդ Եալմարսէնին Ջինաստան հրաւիրելը դարձեալ ժանդարմերիայի վերակազմութեան համար՝ առաջ է բերում մեծ դժգոհութիւն ճապոնական հասարակութեան մէջ։ Մամուլը պահանջում է կառավարութիւնից բողոքել։

ՊԵՏՐՕԳՐԱԴ. — Մթերք մատակարարող գլխաւոր կոմիտէտի ընդհանուր ատեանը լսեց եզրակացութիւնն այն առանձին ատեանի, որը կազմված էր քաղաքներին պետական գանձարանից դրամական նպաստ տալու մասին ազգաբնակութեան համար անհրաժեշտ ապրանքներ գնելու նպատակով։ Համաձայն յիշեալ եզրակացութեան ընդհանուր ատեանը ճանաչեց առանձին դէպքերում գանձարանից քաղաքներին նպաստներ տալու անհրաժեշտութիւնը՝ անհրաժեշտ մթերքներ գնելու համար, մասնանշելով որ նպաստները պիտի լինեն տոկոսներով և ժամանակաւոր։ Առ հասարակ նպաստները չեն որոշվում և կախված են պատերազմի վերջանալու ժամանակի հետ, որից յետոյ քաղաքները 6 ամիս ունեն վերջացնելու գործերը նպաստը վերադարձնելու համար։ Գաւառական քաղաքների համար պիտի հսկողութիւն նշանակել նպաստների կանոնաւոր ծախսերի վրայ միայն հիմնական նպատակի համար՝ ծախսել ազգաբնակութեան անհրաժեշտ պիտոյքներ։ Քաղաքները իրաւունք ունեն ծախսել հաց, ալիւր, ձուկ, միս, թէյ, շաքար և վառելիք։ Գաւառական քաղաքների խնդիրները նախ քննվում են նահանգական մթերք մատակարարող կոմիտէտում և նրա կարծիքի հետ ուղարկվում են գլխաւոր մթերային կոմիտէտը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊԻՏԱՆ Ց. ԿԱՆՋԱՎԵԼԻԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՅԱՒԵՐԺԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ստացանք բժշկապետ Բագրատ Նաւասարդեանից 10 րուբլի։

ԹԵՄԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՐՑԸ

Վերջերս, Շամախու թեմի թեմ. դպրոցի Բագւում թէ Շամախում հիմնելու հարցը մի շարք յօդուածների առիթ եղաւ «Մշակի» էջերում։ Նրանց մէջ մատնանշվում էին մի շարք բացասական կամ դրական կողմեր հայ հասարակական շահերի տեսակէտից դպրոցը այս կամ այն քաղաքում հիմնելու դէպքում, սակայն նրանք բոլորն էլ, խօսելով հայ միջնակարգ դպրոցի անմխիթար դրութեան մասին, շօշափում էին այս երեւոյթի արտաքին պատճառները, չը լուսաբանելով ներքին կողմերը։ Թէ ի՞նչ թեմական դպրոցը կը կարողանայ մեծ թւով աշակերտութիւն ձեռք բերել, թէ ինչու հայ բուրժուազիան չի ուղարկում իր որդիներին հայկական դպրոցները, թէ ինչու առ հասարակ հայկական դպրոցներում մտաւոր մակարդակը ցածր է, այս բոլոր երեւոյթների պատճառը կայանում է նրանում, որ հայ դպրոցը չունի իրաւունքներ, որ հայ լեզուի իրաւունքները ճանաչված չեն։ Եթէ հայ թեմական դպրոցները ստանային պետական միջնակարգ դպրոցների իրաւունքները, որպիսիք են՝ բարձրագոյն դպրոց մտնելու, զինւորական ծառայութեան մէջ արտօնութիւնները, պետական ասպարէզում գործելու բարենպաստ պայմանները և այլն, այդ դէպքում, ի հարկէ, հայ հասարակութեան բոլոր խաւերը իրանց մատաղ սերունդը կուղարկէին սովորելու աւելի շուտ հայկական դպրոցները, քան թէ պետական. և եթէ այժմ հայ հասարակութեան մեծամասնութիւնը հակառակն է անում, դա պիտի բացատրել նրանով, որ հայկական դըպրոցը, շնորհիւ մի շարք պայմանների, անկարող է տալ գոյութեան կռւի մէջ անհրաժեշտ զէնքերը։ Բայց եթէ հայկական դըպրոցը ստանայ իրաւունքներ, այն ժամանակ շուտով կը վերանային բոլոր այն բացասական կողմերը, որոնց վրայ շարունակ մատնանշում է մեր մամուլը։ Այդ դէպքում հայ ունևոր դասակարգը իր որդիներին կուղարկի հայ դպրոց, հետեւապէս հայ աշակերտութեան թիւը կը մեծանայ և հայ դպրոցի նիւթականը կը բարելավէ, դըպրոցներում մտաւոր մակարդակը նոյնպէս կը բարձրանայ, որովհետև միայն այն դէպքում դպրոցը կարող է մեծ պահանջներ դնել աշակերտութեան, և վերջինս միայն այն ժամանակ կը կատարէ նրանց, երբ դպրոցը ստանայ իրաւունքներ։

Այդ պատճառով՝ Գ. Լևոնեանի Պետրօգրադից ուղարկած հեռագիրը՝—«Լուսաւորութեան մինիստրը թոյլատրել է սեմինարիաներին առանց քննութեան ընդունել համալսարանները։ Շուտով կը հրատարակվի շրջաբերական։ Թող Էջմիածինը չը դանդաղի միջնորդելու որ հայ սեմինարիստներն էլ ընդունվեն»—արժանի է խորին ուշադրութեան։

Մասնաւոր միջնակարգ դպրոցների մասին եղած կանոնադրութիւնը թոյլ է տալիս՝ տալ իրաւունքներ բոլոր այն դպրոցներին, որտեղ անցնում են միջնակարգ դպրոցների դասընթացքը, միևնոյն ժամանակ իրաւունքներ ունեն մի շարք դպրոցներ, որտեղ բացի ռուսաց լեզուից և գրականութիւնից, ռուսաց պատմութիւնից և Ռուսաստանի աշխարհագրութիւնից՝ մնացած բոլոր առարկաները աւանդվում են ոչ ռուսերէն։ Այս բոլոր պայմաններին բաւարարել կարող են մեր թեմական դպրոցները։ Եւ քանի որ ժող. լուս. մինիստրութեան գլուխ է կանգնած այնպիսի մի անձնաւորութիւն, ինչպիսին է կոմս Իգնատիեվը, նախկին հասարակական գործիչ, որ շատ հարցերում իր նախորդ Կասսոյի վերաբերմամբ տրամագծօրէն հակառակ դիրք է բռնում, այդ պատճառով պէտք է սպասել, որ նա Էջմիածնի միջնորդութիւնը անպատասխան կը յարգի, գուցէ թեմական դպրոցների ծրագրի մէջ որոշ փոփոխութիւններ պահանջելով։ Յօգուտ այս կարծիքի խօսում է և այն հանգամանքը, որ վերջերս համարեա բոլոր լեհական մասնաւոր դպրոցները, որտեղ դասաւանդութիւնը լեհերէն է, պետական դպրոցների իրաւունքներ են ստացել, միայն վերոյիշեալ առարկաները ռուսերէն անցնելու պայմանով. նոյնպիսի իրաւունքներով են օգտվում նաև վրաց ազնուականութեան գիմնազիաները Թիֆլիսում և Քութայիսում։

Եւ եթէ հայկական միջնակարգ դպրոցները ստանան իրաւունքներ—իսկ դա շատ հաւանական է, եթէ ժամանակին արվի պատշաճ միջնորդութիւն—այս հանգամանքը կունենայ մեծ հետևանքներ հայկական հասարակական զարգացման մէջ։

Անկասկած է, որ հայ դպրոցին իրաւունքներ տրվելուց յետոյ, մօտ ապագայում հայ լեզուի, որպէս տեղական լեզուի, իրաւունքները նոյնպէս կը ճանաչվեն։ Հայ կուլտուրայի բոլոր կողմերը մեծ թափով կը սկսեն զարգանալ, հայ մամուլը և գրականութիւնը կաճեն՝ ունենալով ընթերցողների ստուար բազմութիւն, հայ թատրոնը դեֆիցիտներ չի ունենայ, որովհետև սա կունենայ մեծ թւով յաճախորդներ, հայերէն չիմացողների և դրանով պարծեցողների թիւը բոլորովին կը պակասի, և առ հասարակ հայ կուլտուրան կը սկսի առաջանալ, ոչ թէ շնորհիւ բարեգործութեան պալլիատիվ միջոցների, այլ մի շարք նորմալ պայմանների, որոնք նրա օրգանական զարգացմանը պիտի նպաստեն։

Ուստի անհրաժեշտ է բոլոր թեմական դպրոցների ծրագիրները համակերպել և ապա միջնորդութիւն յարուցանել ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի առաջ հայ դըպրոցներին իրաւունքներ տալու մասին, և պէտք է յուսալ, որ պատասխանը դրական կը լինի, քանի որ բոլոր պայմանները ներկայ մոմենտում դրա համար նպաստաւոր են։

Ե. Ց.

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԶՐՈՅՑ

I

Պատերազմի 11-դ ամսում հանգամանքներն այնպէս են դասաւորվել, որ մեծ Ռուսաստանը ձեռնամուխ է եղել իր արդիւնաբերական ու տնտեսական ոյժերի մօբիլիզացիային։ Անցեալ տարի, երբ սկսվեց պատերազմը և կատարվեց միայն կռւող ոյժերի զօրաժողովը, մեր մտքովն անգամ չէր անցնում, թէ պատերազմը կարող է ամբողջ տարի տևել և հարկ կը զգացվի արդիւնաբերական ոյժերի կենտրոնացման՝ զօրականներին մթերքներ հայթայթելու համար։ Մենք այն ժամանակ հաւատացած էինք, որ համեմատաբար կարճ միջոցում տապալվելու է գերմանական հիդրան և խաղաղ վերանալու է Եւրօպայի խաղաղութեանը վտանգ սպառնացող միլիտարիզմի երկաթէ բռունցքը։ Բայց մենք չը գիտէինք, որ մեր թշնամին հանդէս էր եկել՝ մահը աչքի առաջ ունենալով և լարել էր իր բոլոր ոյժերը՝ երկար տարիների պատրաստութեամբ ամրացած։ Տասնմէկ ամսուայ մաքառումը ցոյց տուեց, որ թշնամին մօբիլիզացիայի էր ենթարկել ոչ միայն իր զօրքը, այլ և արդիւնաբերութիւնն ու ամբողջ տնտեսութիւնը, բոլորը ուղղելով զօրքին մթերքներ հայթայթելու գործին։ Եւ որովհետև Գերմանիան, նոյնպէս և Աւստրիան, առաջնակարգ արդիւնագործական կենտրոններ են, ուստի և նրանց տնտեսական ոյժերի հաւաքումը մի զգալի նեցուկ էր զօրքին, մանաւանդ երբ ի նկատի ունենանք, որ յանկարծակի և անսպասելի չէր նրանց համար այս պատերազմը։ Վիլհելմը վաղուց ի վեր հարաւային զինակցի հետ գաղտնի կերպով պատրաստվել է այս արիւնահեղ պատերազմի համար, մօբիլիզացիայի ենթարկել իրանց արդիւնաբերութիւնը, մատակարարելով զօրքին ապագայի համար ռազմամթերքի մեծաքանակ պաշար։

Դա եղել է մեր թշնամիների երկրում։

Իսկ մեզ մօտ պատերազմի պատրաստութիւնները տեսնվել են միայն կռւի բռնվելու միջոցին, իսկ երկրի արդիւնաբերական ոյժերի հաւաքմանը ձեռնարկված է հազիւ մի ամիս առաջ։ Յունիսի 5-ին և 6-ին Մոսկվայում կայացել են երկու համագումարներ՝ զեմստվային և քաղաքների միութեան. երկուսն էլ եղել են միօրեայ և որոշումներ են կայացրել մօբիլիզացիայի ենթարկել երկրի արդիւնաբերական ոյժերը համերաշխ գործակցութեամբ զօրքին մթերքներ հայթայթելու գործը աւելի լայն հիմքերի վրայ դնելու և կառավարութեան ու ժողովրդի փոխադարձ վստահութեան ու հաւատի շրջանը սկսելու։ Շատ ժամանակին են եղել այս որոշումները. չէ անցել երկու շաբաթ, և ահա Մոսկվայի քաղաքային վարչութեան մէջ ի ցոյց է դրվել քաղաքի արհեստաւորաց դպրոցներում պատրաստված ռազմամթերքը. չէ անցել երկու շաբաթ, և ահա կառավարութիւնը առաջին քայլն է արել վերացնելու անվստահութիւնը, միանալու ժողովրդին, կատարելով մինիստրական փոփոխութիւններ, այդ մասին «Մշակի» Մամուլի բաժնում եղել են յօդուածներ, և ընթերցողը ծանօթ է տիրող կարծիքին։ Եւ այդ բոլորից յետոյ երկրի ձայնը լսելու համար գումարվելու է Պետական Դումա։

Որպէս հետեւանք Մոսկվայի համագումարների որոշումների, Թիֆլիսում ևս լինում են խորհրդակցութիւններ և ծրագրված է յունիսի 28-ին և 29-ին համակովկասեան համագումար կազմել բօրսային կոմիտէտների, արդիւնաբերական և տնտեսական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ, քննելու այն հարցը՝ թէ ինչպէս Կովկասում ևս հիմնել զինւորա-արդիւնաբերական կոմիտէտ։ Այդ կոմիտէտի անհրաժեշտութիւնը ներկայումս աւելի է զգացվում, և մենք ողջունելով Թիֆլիսի բօրսային կոմիտէտին, որպէս նախաձեռնողի, յոյս ունենք, որ նա ոչինչ չի խնայէ՝ արդիւնաւոր դարձնելու համաժողովի աշխատանքները և՝ գործակցութեան հրաւէր կը կարդայ բոլոր ձեռնհաս ոյժերին։

II

«Մշակի» ընթերցողները Դ. Տէր-Դանիէլեանի նամակներից տեղեկացան, որ Շամախու թեմ. ժողովը 9-ը ձայնով ընդդէմ 1-ի որոշել են թեմ. դպրոցը բանալ Բագւում. այդ ձայնատւութեանը չեն մասնակցել 6 հոգի, որոնք եղել են Շամախու կողմնակից. այդպիսով Շամախու թեմական ժողովը համերաշխութեամբ չէ յանգել մի վճռի։ Շամախու թեմ. դպրոցի շուրջը ծագած վէճը հնարաւորութիւն չէ տուել թեմ. ժողովին խաղաղութեամբ աւարտել իր աշխատանքները. այդ բանում թերևս մեղաւոր է թեմ. ժողովի պրեզիդիումը, որ չէ կարողացել լաւ կառավարել ժողովը և համերաշխութեան ոգով տոգորել մասնակցողներին, համոզելով օգտակարի գաղափարով. բայց այդ մեղքը չքանում է այն սխալի հանդէպ, որ սկզբից ի վեր գործվել է՝ մէջ տեղ բերելով դպրոցի ուր գտնվելու խնդիրը։ «Մշակը» իր առաջնորդող յօդուածներով յայտարարել էր, որ նա կողմնակից է թեմականը Շամախում լինելուն. «Մշակի» № 119-ում ես գրել էի, որ ներկայ պատերազմական դրութիւնը հնարաւոր չէ դարձնում մեծ խընդիրների քննութիւնը, և, շեշտելով որ հայոց միջնակարգ դպրոցի կարիք կայ թէ Շամախում և թէ Բագւում, յիշեցրել էի, որ առ այժմ պէտք է օգտվել մօտ ապագայում իրագործելի հնարաւորութեամբ, իսկ յետոյ, երբ կրկին կը բարձրանայ թեմերի բազմացման և բարեկարգման խնդիրը, այն ժամանակ և Բագուն կարող է իր պահանջներն անել և հայոց միջնակարգ դպրոց ստեղծել։ Բայց Շամախու թեմ. ժողովը այնուամենայնիւ որոշել է թեմ. դպրոցը բանալ Բագւում։

Թեմ. ժողովի որոշումը, ի հարկէ աւելի ծանրակշիռ ու ազդեցիկ կը լինէր, եթէ նրա անդամների միջև տխուր անջատումն տեղի չունենար, բայց կատարվել է անջատումն, ձայնատւութեանը չեն մասնակցել վեց պատգամաւոր այն պատճառաբանութեամբ, թէ իրանց ընտրողներից լիազօրված չեն տեղի հարցը քննելու։

Մենք չը գիտենք, թէ ինչպէս կը վերաբերվի Էջմիածինը ժողովի այդ որոշմանը, բայց պէտք է ցաւել, որ առաջիկայ 1915-6-ուսումն. տարում ևս բացվելու չէ Շամախու թեմականը, լինի նա Բագւում կամ Շամախում։ Եթէ թեմ. ժողովը որոշում կայացնէր դպրոցը Շամախում բանալու, անշուշտ այս տարի էլ կարելի էր բացված յայտարարել, բայց թեմ. ժողովը հրապուրվել է Բագուի միջնակարգ դպրոցների հետ մրցում կատարելու հեռանկարով և դպրոցի բացումն է ուշացրել, որ ցանկալի չէր...

Գ. Տ.-Ռ.

Կ. Հ. Բ. ԸՆԿ. ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Ժողովից առաջ Թիֆլիսի առաջնորդի հանդիսաւորութեամբ հոգեհանգիստ է կատարվում հանգուցեալ բարերար Սմբատ Տէր-Առաքելեանի յիշատակին. ներկայ էին հանգուցեալի այրին և Խուդադեան որբանոցի սանուհիները, որոնք հոգեհանգստից յետոյ զոյգ-զոյգ անցնում են տիկ. Տէր-Առաքելեանի մօտով և գլուխ տալիս։

Ժողովին մասնակցում են մօտ 35 հոգի, ու նախագահ է ընտրվում Ալ. Մելիք-Ազարեան։ Անցեալ ժողովին արձանագրութիւնը կարդացվում և հաստատվում է։ Խորհրդի նախագահը համառօտ զեկուցում է անում անցեալ տարուայ գործունէութեան մասին, քանի որ տպագրված տեղեկագիրը վաղօրօք բաժանված էր անդամներին. այդ հաշւետւութիւնը անտարբեր ընդունվում է. միայն Լէօն ցանկութիւն է յայտնում տեղեկագիրը ընդարձակօրէն կազմելու, գրադարան-ընթերցարանի վերաբերեալ որոշ սիստեմ կիրառելու և Պօղոսեան հրատարակչ. ֆօնդի չը գործադրվելու մասին՝ Ս. Ցարութիւնեանի այն պատճառաբանութեամբ, թէ թուղթը թանկացաւ... Լէօի այս նկատողութիւնները ընդունվում են ի տեղեկութիւն։ Ուրիշ խօսողներ չեն լինում, և վերստուգիչ յանձնաժողովի նկատողութիւնները լսելուց յետոյ հաշիւը հաստատվում է։ Կարդացվում են կենտրոնի նախահաշիւը և ճիւղերի տեղեկագրերը։ Կենտրոնի մուտքը հաշւվում է 122,238 ռ. 31 կ., նոյնքան և ելք։ Ճիւղերից միայն 25-ն էին տեղեկագիր ներկայացրել (72 է բոլորի թիւը). այդ ճիւղերի մէջ կան այնպիսիները—օրինակ Քարվանսարայի, Ցարսկիէ-Կոլօդցի, Մեծ-Ղարաքիլիսայի—որոնց բիւջէտը հազիւ հասնում է 100—130 րուբլու։ Հաստատվում են և ճիւղերի տեղեկագրերը, և անցնում են ընտրութիւններին։

Խորհրդի նոր անդամներ են ընտրվում Ալ. Մելիք-Ազարեան՝ միաձայն, Ս. Խարազեան և վերընտրվում են բժ. Աղասարեան և Աւ. Պօղոսեան. փոխ-անդամներ են ընտրվում՝ Մով.-բէկ Իւզբաշեան, Մամուլեան, Զաթալբաշեան և Միրիմանեան։

Ուսուցչական ֆօնդի համար վերընտրվում են Ստ. Մալխասեանց և Ս. Աբովեան. աւելանում է Տէր-Միրաքեան. Պօղոսեան հրատարակչական ֆօնդի համար վերընտրվում են Ստ. Մալխասեանց և Յովհ. Թումանեան. աւելանում է Մինաս Բերբերեան։ Աբովեան ֆօնդի անդամներ վերընտրվում են Ե. Սպենդիարեան և Քոչարեան։ Ստ. Մալխասեանցը, Աբովեանը, Յով. Թումանեանը և Մ. Բերբերեանը թէև բացակայ էին ժողովից, բայց ժողովականների միահամուռ ցանկութեամբ ընտրում են նրանց։

Ընտրութիւնների ժամանակ պարզվում է մի շատ բնորոշ փաստ. զգացվում է, որ Պօղոսեան ֆօնդի անցեալ տարուայ անդամներ եղել են Ստ. Մալխասեանց, Թումանեան և Լէօ, բայց Լէօն, որ ներկայ էր, զարմացած առարկում է, թէ ինքը ֆօնդի անդամ չէ եղել. նրան պատասխանում են, որ նա անցեալ տարի ընդհանուր ժողովում ընտրվել է, բայց խորհուրդը այդ մասին չէ տեղեկացրել ընտրվածին և տարուայ ընթացքում ոչ մի անգամ էլ առիթ չէ եղել ֆօնդի ժողովը գումարելու, որովհետև թղթի թանկութեան պատճառով հրատարակչական գործը կանգ էր առել... Ծիծաղում է ամբողջ դահլիճը, ծիծաղում է ինքը Լէօն, ծիծաղում են և խորհրդի անդամները...

Զ.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

«Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է, որ 1912 թ. Բագուի Հաւիւիմեան օր. դպրոցի տեսուչ Սիմ. Հովուեանը և նոյն դպրոցի ուսուցիչ Բ. Սահակեանը մեղադրում էին նոյն դպրոցի ուսուցիչ Տիգր. Տէր-Գրիգորեանին աշակերտուհիներից մէկի հետ անվայել յարաբերութիւն ստեղծելու մէջ։ Այս դէպքն իր ժամանակին նիւթ էր դարձել թէ լրագրութեան և թէ հասարակութեան խօսակցութեան։ Յայտնի է նոյնպէս, որ Տ. Տէր-Գրիգորեանը դատ էր յարուցել, մեղադրելով Սիմ. Հովուեանին և Բ. Սահակեանին զրպարտութեան մէջ։ 1913 թ. մայիսի 21-ին Բագուի նահանգ. դատարանը դռնփակ քննելով այդ գործը և գտնելով դատ յարուցանողի վրայ բարդված մեղադրանքները կատարելապէս հիմնաւոր և ապացուցված, արդարացրել էր Սիմ. Հովուեանին և Բ. Սահակեանին։

Տ. Տէր-Գրիգորեանը բողոք էր ներկայացրել Թիֆլ. դատ. պալատին նահ. դատարանի վճռի դէմ։

Ամսիս 18-ին պալատը քննելով յիշեալ գործը, հաստատեց նահ. դատարանի վճիռը, անհետեւանք թողնելով Տ. Տէր-Գրիգորեանի բողոքը։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Մաղթանք եւ հանգանակութիւն

Դուբինկա գիւղ (Կաւր. շրջ.), 6 յունիսի

Այսօր մեր գիւղի ս. Լուսաւորիչ աղօթատան տօնն էր. կային շատ ուխտաւորներ, որոնք եկել էին շրջակայ գիւղերից։ Պատարագին աւուր պատշաճի խօսեց գործակալ Գ. ք. Գարաքեհեանը, որ այդ օրը եկել էր մեր գիւղը. պատարագին յաջորդեց Կայսերական մաղթանք և ապա հոգեհանգիստ Վանի կռւում ընկած հերոսների յիշատակին։ Ժամասացութիւնից յետոյ աղօթատան բակում բոլոր հանդիսականներին և ժողովրդին բաժանվեց հարիսա և մատաղի միս, ապա գործակալի հրաւէրով կազմվեց ընդհ. ծխ. ժողով և ընտրվեց հայկական կոմիտէ՝ նպաստող հայ կամաւորների և փախստականների եղբայրական օգնութեան գործին. հանգանակվեց 8 ռ. 50 կ. յօգուտ հայ փախստականների։

Մ. Աշքարեան

Ընթացիկ կեանքից

Ագուլիս, 14 յունիսի

Այս տարի անձրևների և մանաւանդ ցըրտերի պատճառով համարեա բոլոր պտուղները փչացել են. ցրտից միայն ազատվել են ընկոյզը, խաղողը և թութը։ Հացահատիկները համեմատաբար լաւ են, և գիւղացին սպասում է առատ բերքի։

Ագուլիսում թանկութիւն է. շաքարի ֆունտը 31 կոպէկ է. աղքատները ապրուստի միջոց չունեն, իսկ հարուստները ուշադրութիւն չեն դարձնում նրանց խղճալի կեանքին, որոնց փրկութիւնը մնում է Աստուծոյ։

Եկսա

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Ռուս ազատարար զօրաբանակի օֆիցեր և վրացի մարդասէր կապիտան Ցովսէփ Կանջավելիի մասին «Մշակի» № 130-ի մէջ տպված յօդուածի առիթով պէտք է կցենք, որ «Մշակի» խմբագրութիւնը ուրախութեամբ յանձն կառնէ ստանալ նուէրներ

Նրա յիշատակի յաւերժացման համար Կ. Հ. Բ. Ընկ. [illegible] յատկացնել 300 ր. Նրա ընտանիքի օգտին: [illegible]

◆ [illegible] յունիսի 22-ի քաղաքային դումայի նիստում [illegible]

◆ [illegible] Թիֆլիս է [illegible]

◆ Ուրբաթ Ժ. 8-ին [illegible]

◆ Հինգշաբթի, յունիսի 25-ին [illegible]

◆ [illegible] 35 վագոն [illegible] յունիսի 19-ին [illegible] 3 [illegible]

◆ [illegible] № 14 [illegible] № 89 [illegible] 40,000 ր. [illegible] 8000 ր. [illegible] 9332 ր.

◆ [illegible] «Ararat» հանդէս [illegible] «A. Meeting of Kings» [illegible] A. G. Sherigan-ի [illegible]

◆ [illegible] 1907—13 Թ. [illegible]

◆ [illegible]

◆ [illegible] № 14 [illegible] շանիկ Շահնազարեան, 57 տարեկան, փայտանոցից փայտ բերելիս անզգուշութեամբ ընկել է սանդուխքից և ջարդուածքներ ստացել. Նրան տարել էին Միքայէլեան հիւանդանոցը, բայց նա յունիսի 14-ին վախճանվել է ստացած վէրքերից:

—

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Կովկասի գիւղատնտեսութեան տեսուչ Ս. Ն. Տիմոֆէեվը և բուսաբանական այգու տեսուչ Ա. Ն. Ռօլլօվը մեկնել են Սուխում, Սօչի, Տուապսէ և Եկատերինօդար՝ այնտեղերի փորձնական դաշտերի հետ ի մօտոյ ծանօթանալու համար:

—

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Ցունիսի սկզբին Պետրօգրադում կայացել է կադէտական կուսակցութեան կօնֆերենցիան, որին մասնակցել են Պետ. Դումայի կադէտ պատգամաւորները և գաւառներից եկած ներկայացուցիչները. կօնֆերենցիային նախագահել են Պ. Դ. Դօլգօրուկօվը և Պ. Ն. Միլիւկօվը: Ժողովներին տեղի է ունեցել մտքերի կենդանի փոխանակութիւն և հաստատվել է Ֆրակցիայի անդամների լիակատար համերաշխութիւնը հիմնական խնդիրների վերաբերմամբ: Շինգարեօվը զեկուցում է արել Թանգութեան և օղետուրքից ազատված բիւջէտի մասին: Զեկուցման բոլոր Թեզիսները ընդունվել են: Քաղաքական հարցերի մասին զեկուցում է անում Միլիւկօվը և ընդգծելով ծանր օրերի ամբողջ նշանակութիւնը՝ պարզում է կադէտական կուսակցութեան հայեացքը ներկայ դրութեան վերաբերմամբ և, անհրաժեշտ համարելով կառավարութեան և հասարակութեան փոխադարձ լիակատար վստահութիւնը, ցանկութիւն է յայտնում Պետ. Դումայի շուտափոյթ գումարումը: Այդ ցանկութիւնը, ինչպէս յայտնի է, արդէն իրականացում գտել է և մինչև օգոստոսի 1-ը բացվելու է Պետ. Դուման: Կօնֆերենցիայի ընթացքում կադէտական կենտրօնական կօմիտէտից դուրս է եկել Պ. Բ. Ստրուվէն՝ աշխարհահայեացքի տարբերութեան պատճառով:

ՄԱՄՈՒԼ

Քութայիսում լոյս տեսնող վրաց «Սխալի Կվալի» շաբաթաթերթի № 7-ում «Հայ նացիօնալիստների տեղային աշխատանքի վերաբերեալ» վերնագրով տպված է մի յօդուած, որ գլխաւորապէս վերաբերում է Կովկասի հայ մամուլին: Յօդուածագրի կարծիքով, Կովկասի հայ լրագրութիւնը իր կէսդարեայ գոյութեան ընթացքում տարված է եղել Թիւրքահայութեան ազատագրման հարցով և մոռացութեան տուել Կովկասի հայութեան ցաւերի և կարիքների մասին խօսելը:

Իսկ ներկայ պատերազմը աւելի ուժեղացրեց այդ և Կովկասի հայ լրագրութեան էջերից միանգամայն հեռացրեց ռուսահայերի ամբողջացման և շահերի պաշտպանութեան մասին խօսելը ու այդպիսով հայ ամենօրեայ լրագիրները վերածվեցին Թիւրքահայերի իսկական տրիբունայի:

Կովկասի հայ լրագրութեան մէջ, եթէ հաշւի չառնենք երբեմն լոյս տեսած «Երկրի Ձայնը» պարբերաթերթը, մենք ընդհանրապէս չենք ճանաչում և ոչ մի օրգան, որ Թիւրքահայերի ազատագրման հարցի պաշտօնական բերանը լինի համարվելիս և իր էջերում տեղ տալիս չը լինի ռուսահայերի կարիքներին վերաբերեալ խնդիրների լուսաբանութեան: Ինչ վերաբերում է յատկապէս «Մշակին», մեր Թերթի էջերում լայն տեղ է գտել, գտնում է և կը գտնի ապագայում ևս հայ ժողովրդի ծավ կարիքների արտայայտութիւնը՝ ինչպէս խմբագրական յօդուածների, նոյնպէս և զանազան հայ գաւառներից ստացվող Թղթակցութիւնների միջոցով, որոնք հաւասար չափով ստացվում են Թէ մէկ և Թէ միւս կողմի հայ իրականութիւնից:

Գալով «Սխալի Կվալի» հայ լրագրութեան մասին արած նկատողութեանը, պէտք է ասենք, Թէ նա արդիւնք է այն բանի, որ այդ Թերթի խմբագրութիւնն ըստ երևոյթին սիստեմատիկօրէն և լրջաբար չէ հետևում հայ լրագրութեանը և իր նկատողութիւնը հիմնել է մասնաւոր կարծիքի վրայ:

Քննադատութիւնը արժէք ունի այն ժամանակ միայն, երբ նա արդիւնք է լուրջ ուսումնասիրութեան:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՉ ԿՈՎԿԱՍԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻՆ

—

Զեմստվոյին Միութեան գլխաւոր լիազօր իշխ. Լվօվը դիմել է Ռուսաստանի բոլոր քաղաքացիներին հետևեալ կոչով.

«Մոռանալով աստուածային և մարդկային բոլոր օրէնքները և խախտելով միջազգային իրաւական յարաբերութիւնները, գերմանական միլիտարիզմը ստեղծել է կռւի նոր ահաւոր միջոց—խեղդող գազերով լի ռումբերի գործածումը: Անգլիայում և Ֆրանսիայում անմիջապէս պատրաստված են նախապաշտպանող երեսկալներ, որոնք բոլորովին չէզոքացնում են խեղդող գազերի ազդեցութիւնը և անվնաս դարձնում: Նոյն դաշնակիցներին հետևեց և Ռուսաստանը. դեռ նախքան խեղդող գազերի երեւան գալը մեր զօրագծում, ձեռք էին առնված նախապաշտպանողական շտապ միջոցներ՝ պատրաստելով երեսկալներ, որոնք պաշտպանում են շնչափողերը և անվտանգ դարձնում գազերը»:

Այս կոչը ի հարկէ Թէ Թիֆլիսում և Թէ ամբողջ Կովկասում, ուր բաբախում է քաղաքացիների դիւրազգաց սիրտը, արձագանք կը գտնէ:

Տեղեկութիւնների համար, Թէ ձեր քաղաքում որտեղ են պատրաստվում այդ երեսկալները, գնացէք տեղական քաղ. վարչութիւնը, այնտեղ և ձեզ նիւթ կը տան աշխատանքի համար: Թիֆլիսում պատրաստվում են փոխարքայի պալատում գտնվող պահեստում, քաղաքային կենտրօնական կօմիտէտին կից կանանց մասնաճիւղում (Армянскій тупикъ, № 5) և տեղական հիւանդանոցներում. գնացէք այնտեղ, աշխատեցէք, կատարեցէք սիրոյ մեծ գործը:

Քաղաքների միութեան կովկասի բաժնի լիազօր՝ Ալ. Խատիսեան

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Печатать дозволено военной цензурой.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Թիֆլիսի ժամերով)

—

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է՝

№ 3 գնաց.	Բագու	1 ժ. 45 ր.	ցերեկ.
№ 4 »	Բաթում	7 ժ. 3 ր.	երեկ.
№ 6 (արագ) »		12 ժ. 8 ր.	ցերեկ.
№ 2 »	Բաթում	8 ժ. 53 ր.	երեկ.
№ 7 »	Ջուլֆա	10 ժ. 23 ր.	երեկ.
№ 9 »	Բօրժոմ	3 ժ. 20 ր.	ցերեկ.

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Է ԹԻՖԼԻՍ՝

№ 3 Բագւից —	12 ժ. 54 ր.	ցերեկ.
№ 4 Բաթումից —	5 ժ. 55 ր.	երեկ.
№ 5 (արագ)	7 ժ. 41 ր.	երեկ.
№ 10 Բաթումից —	9 ժ. 51 ր.	առաւ.
Ջուլֆայից —	6 ժ. 53 ր.	առաւ.
Բօրժոմից —	7 ժ. 25 ր.	առաւ.

174. 0—26

при ГОНОРРЕѢ

въ острой и хронической формѣ, а также въ послѣдствіяхъ съ громаднымъ успѣхомъ примѣняется испытанный въ теченіе долгихъ лѣтъ препаратъ

„АРМАТИНЪ" А. Я. АКУЛІАНЦА

для внутренняго употребленія. „Арматинъ" совершенно безвреденъ для организма и одинаково успѣшно примѣнимъ къ мужчинамъ и женщинамъ. При употребленіи „Арматина" не требуется никакихъ спринцеваній, промываній, прижиганій, бужированій и т. п.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНІЕ. „Арматинъ" А. Я. Акуліанца вызвалъ на рынкѣ разного рода грубыхъ и вредныхъ для организма подделокъ, а потому просятъ г.г. покупателей быть особенно осторожными при покупкѣ и требовать „Арматинъ" только А. Я. Акуліанца съ этикетомъ бѣлая ромашка. Цѣна 1 кор. 1 р. 75 к. Продажа въ аптекахъ, апт. складахъ, лечебницахъ и пр. лечебн. учрежд.—скидка на главн. складѣ А. Я. АКУЛІАНЦА. Москва, Уланскій п. 21.

(Հ. Կ.)

Վաճառվում է ԵՐԿՈՒ միլիոն բանկայից աւելի.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆ Է ՏԱԼԻՍ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ

ԿԱՆԱՑԻ ԵՐԵՍՆԵՐԻՆ

ԿՐԷՄ ԿԱԶԻՄԻ

ՄԵՏԱՄՈՐՖՕԶԱՆ

Արմատապէս հեռացնում է բծիկները, բշտիկները, մուները, կնճիռները, այրուածքները և այլ դէֆէկտները:

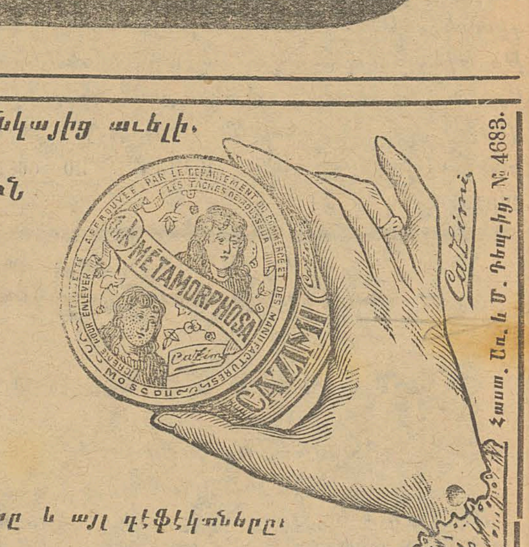

(Կ.) Гр. 27070. 343. 3—2

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

! Զգուշացէք կեղծիքներից !

ՊՐՈՎԻԶՈՐ

Г. Ф. Юргенсъ-ի

Բօրնօ-Տիմօլեան Սապօն

Քրտինքի, այրուածքի, պէպէնների, ուցլների, պզուկների և դեղին խալերի դէմ:

ՏՈՒԱԼԷՏԱՅԻՆ-ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ՍԱՊՕՆ ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ:

Վաճառվում է ամենուրէք.

1 կտորը 50 կոպէկ, կէս կտորը 30 կոպէկ:

(Կ.) Г. 26—5

Ոսկէ մեդալ Լօնդօն 1893 թ. — Провизоръ Г. Ф. Юргенсъ.

1011. (Կ.) 50—29

Центральная музыкальная торговля НАЗАРЯНЦЪ МИХАЙЛОВСКІЙ ПРОСП. 127

Կենտրօնական գրավաճառանոցում վաճառվում են հետևեալ գրքերը.

Հրատ Կ. Արզումանեանի «Արշալոյսի ձայներ», նոր ազգային երգարան. գ. 40 կ.

Հրատ. բժ. Բուդուղեանի. «Նաւլեակս». գ. 20 կ.

Բ. Իշխանեան. «Հայ-վրացական յարաբերութիւնների պրոբլեմը». գ. 20 կ.

Լինչ. Թարգմ. Լևոն Լարենց. «Հայաստան», ուղևորութիւններ և ուսումնասիրութիւններ. Ա. հատ. գ. 2 ր. 50 կ.

Ю. Տէր Յովհաննիսեան. Գիրք «Էֆէմերոէ կոչեցեալ». գ. 70 կ.

Քաջբերունի. «Հայկական սովորութիւններ». գ. 1 ր.

Դիմել՝ Въ Тифлисъ. Центральной книжной торговлѣ. 416. 1—1

Բոլոր հայ գրախանութներում վաճառվում են ծխական և պետական դպրոցների համար իմ կազմած

ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐԵՐԸ

Ա. Բ. Գ. Դ. տարիներ, Հին-Ուխտ, Նոր-Ուխտ և Գործք-Առաքելոց): Ստանալ ցանկացողները կարող են դիմել՝ 1) ինձ—Бебутовская 52 և 2) «Գիր» գրավաճառանոցին:

Զեղչ 25%:

ՍԱՀԱԿ ա.-ք. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

(Կ.) 324. 12—6

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆՆԱՒԱՐՏ

10 ՏԱՐՎԱՅ ՄԻ ՁԱՅՆԱՒՈՐ

ՔԱՀԱՆԱՅ,

որ անցած է Եկմալեանի խմբապետական կուրսերը նոյնպէս, կամենում է անհրաժեշտ արդիւնքի պատճառով տեղափոխվել: Հասցէն իմանալ «Մշակի» գրասենեակից: 411. 6—3

Ծախվում են

1) «ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂՏՆԻ ՑԱՒԵՐԻ ԲԺՇԿԱՐԱՆ» նկարներով, բազմաթիւ խորհուրդներով և բէցեպտներով: Անհրաժեշտ գիրք և պարզ ու հասկանալի գրված ամեն մի չափահասի համար. բազմաթիւ նախազգուշութեան կանոններ տրիպէրով և այլ ցաւերով չը վարակվելու համար: Գրքի մէջ կայ նաև սուր և խրոնիկական տրիպէրի և բժշկութեան մասին, բէցեպտներով: Գինը 50 կոպ.:

2) «ՓՈՐՁԱՆՔՆԵՐԻ ԱՌՋԵՒՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ», ամեն տեսակ պատահական փորձանքներ, հիւանդութիւններ, Թունաւորութիւններ և նրանց շուտափոյթ օգնելը: Բազմաթիւ տնային դեղեր և խորհուրդներ: Շատ պարզ ու հասկանալի լեզուով: Ամեն մարդու անհրաժեշտ գիրք գրպանի համար, և ամեն մարդ կարող է մեծ օգնութիւն հասցնել Թէ իրան և Թէ ուրիշներին: Գինը 30 կոպ.:

3) «ԾԻԾԱՂԻ ՏԿՃՈՐ» ամենալաւ և ծիծաղաշարժ անէկդոտների ու սրախօսութիւնների ժողովածու: Ծիծաղաշարժ տկճորի պատկերը գրքի երեսին: Գինը 20 կ.:

Այս երեք գիրքը միասին պահանջողներին

ՁՐԻ ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ԵՄ ԻԲՐ ՆՈՒԷՐ

երեք հետևեալ գրքերը. 1) «Նկարչական չալվարը» ծիծաղաշարժ վօդևիլ չափահասների համար (գինն է 20 կ.), 2) «Րաֆֆի» պատկերով (գ. 10 կ.), 3) «Մինոյն գաղտնիքը», պատմուածք հայ-Թուրքական կռիւներից, գլխաւոր նկարներով, գինն է 7.:

Գրքերի գինը և ճանապարհի ծախս 20 կոպ. առաջուց ուղարկել անպայման պէրէվօդով: (Մարկաներ չը դնել նամակներում, հակառակ դէպքում պատասխանատու չեմ ոչ մի կերպ): Հասցէս՝ Тифлисъ. Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. Есаянцу.

(Հ.Կ.) 311. 100—12

ՄԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ ԵՒ ՆՈՐ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑՉԻ.

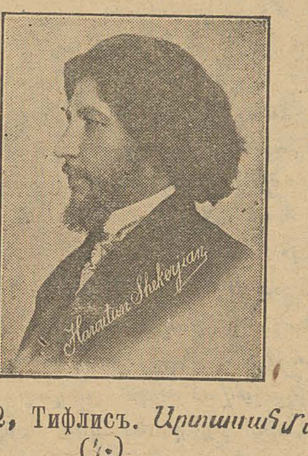

Լոյս տեսաւ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԷՔԵՐՃԵԱՆԻ

«Մարդկային մտքի բաջագործութիւնը կամ գործնական հոգեբանութիւն» ձեռնարկը:

Այս նոր ձեռնարկով ամեն ոք, ով հայերէն լեզուին ծանօթ է, կարող է սովորել հիպնօզացնել. ներշնչել և սովորել նոր հոգեբանութիւն, և գործադրել նրան իր ամենօրեայ գործերում: Այս նոր ձեռնարկի արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար պիտի դիմել նամակով հետևեալ հասցէով

Ռուսաստանից—Сусаннѣ Шекерджянъ, Вельяминовская ул. № 22, Тифлисъ. Արտասահմանից—Sousanna Shekerjian, 22 Weliaminovskaya, Tiflis, Caucasus, Russia.

(Կ.) 106. 25—15

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐԻՆ

Ձրիաբար ուղարկում եմ ձեռնարկ, Թէ ինչպէս կատարելագործել և ընդարձակել գործը: Մի խնայէք 3 կոպէկը: Գրէք ձեր հասցէն, նոյնպէս և ձեր ծանօթների հասցէները: Մեր հասցէն՝ Рига «Посредникъ для портныхъ» 355.

(Կ.) 344. 10—3

Ախալքալաքի հայոց ծխ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը հրաւիրում է

ԵՐԿՈՒ ՓՈՐՁՎԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

հետևեալ առարկաների համար

ա) Թուաբանութիւն՝ 18 դաս և բնագիտութիւն՝ 6 դաս: Դասագինը—30 րուբլի:

բ) Երգեցողութիւն՝ 8 դաս, կրօն՝ 8 դաս և խմբապետութիւն. Ռոճիկ—տարեկան 720 րուբլի:

Դիմել հոգաբարձութեանս մինչև յուլ. 15 ը:

3—3 412. Հոգաբարձութիւն

ՔԱՌԱԿՈՒՍԻ ՍԱԺԵՆԸ

13 ԿՈՊԷԿՈՎ

ծախվում են, ընկերակցական հիմունքներով այգեգործութեամբ պարապելու համար, հողամասեր այգու և ամարավայրի համար՝ 900 և աւելի քառ. սաժ. տարածութեամբ, Իօրի գետից վերցված առոգելու ջրով, Թօխլիաուրի անտառամասի մօտ, Սագարէջօ կայարանից (Կախեթեան գծի վրա) 5 վ. հեռ., նոր կառուցվող պլատֆորմայից 2 վ. հեռ., իսկ Թիֆլիսից 45 վ. հեռ. վրա: Նոյն տեղը տրվում է նաև 30 դես. անտառ՝ փայտ կտրելու համար: Նոյնպէս և Կօջօրում, պօստային կայարանի մօտ, վերևի խճուղու վրա ծախվում են ամարավայրեր 300—1000 քառ. սաժ. տարածութ.: Հասցէն՝ 1-я Тумановская, № 13. Ե. Զ. Տէր-Ստեփանեանի հաշւապահական կուրսեր:

(Հ. Կ.) 418 5—1

Յուլիսի 1-ից նոր գրուպպայի համար բացվում են ԱՄԱՌԱՅԻՆ

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ

կուրսեր՝ առևտրական, բանկային, գործարանային և մանր վարկի—

Յովհաննէս Զ. Տէր-Ստեփանեանի: Նոյն տեղը վաճառվում են դասագրքեր ինքնուրոյն կերպով հաշւապահութիւն սովորելու համար: Գինը 4 ր. 50 կ.: Նրանք, որոնք անկարող կը լինեն աւարտել ամառային կուրսերը, կարող են շարունակել՝ ձրիաբար սովորելով աշնանը: Հասցէն՝ 1-я Тумановская ул. с. д. № 13.

(Հ. Կ.) 419. 5—2

ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ԻՆԺԵՆԵՐ

Տ. Ա. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

Բագու, Կրասնովոդսկայա փ. տ. Սամ-Իսքրաչեանցի, Հեռախօս № 23-49, 23-50.

Առաջարկում է ամբողջ Կովկասի [illegible] ԳԻԶԵԼ շարժիչներ (մոտորներ) [illegible] ԿՕԼՕՄՆԱՅԻ [illegible] 200 ր. [illegible]

Քարյուղի [illegible]

[illegible] Bacou (Russie) Bureau Technique T. A. Boudaguian, Ingénieur

(Հ.Կ.) 551. 150—106

Типографія Канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный